ATLASOVÁ TVORBA
na Slovensku
a vo svete

DAGMAR KUSENDOVÁ
Univerzity Komenského v Bratislave
Prírodovedecká fakulta
Katedra humánnej geografie a demografie

Aktuálne výzvy v kartografii 26. novembra 2015 Bratislava

Čo je atlas?

- výkladná skriňa národných kartografických škôl (*Voženílek 2001*)
- súbor máp, ktoré nefungujú samostatne (*Monmonier 2006 in Vondráková 2014*)
- súbor máp systematicky usporiadané tak, aby podával komplexnú informáciu o určitom území alebo jave
- systematicky usporiadaný súbor máp spracovaný ako celok podľa jednotného riadiaceho zámeru (*Cap 1992 in Multimediální učebnice kartografie a geoinformatiky 2005*)
- súbor máp spojených účelom, tematikou, mierkou (radom mierok), generalizáciou a ďalšími systémovými hľadiskami, spracovaný koncepčne, kartograficky a polygraficky ako jednotné dielo (*Pravda 2003, Terminologický slovník geodézie, kartografie a katastra 1998*)

Čo nie je (mapový/kartografický) atlas?

- nejednotné dielo bez koncepcie
- nesystémové zaradenie máp bez vzájomného spojenia
- nesystémové použitie mapových znakov
- rôzny kartografický vzhľad (dizajn)
- malý podiel máp, ...
  - atlasy bez máp, bez priestorového vyjadrenia (Atlas ľudského tela, Atlas húb, ...)
  - ojedinelé mapové súbory v populárno-náučnej literatúre, encyklopédiách, lexikónoch
  - problém stanovenia kritérií podielu máp v encyklopédiách a lexikónoch

Knihovnícka a archívna nomenklatúra nerozlišuje kartografické atlasy!

Členenie atlasov

- Účel
  školský, vlastivedný, encyklopedický, geografický, turistický, hospodársky, národný, štatistický, vojenský, vedecký, plánovací, navigačný, ...
- Obsah/téma
  všeobecno-geografický, tematický, ...
- Spôsob spracovania dát
  analytický, komplexný, syntetický, ...
- Zobrazované územie
  sveta, kontinentov, oceánov, morí, štátov, regiónov, miest, území, ...
- Formát/rozsah
  veľké/nástenné/príručné, stredné, vreckové, ...
- Technológia
  analógové, elektronické / 2D, 3D, ...
- Väzba
  knižná, listová /šanonová, ...
-
-
-

Čo je elektronický atlas

„systematicky usporiadané súbory topografických a tematických vrstiev tvoriace mapy spracované podľa jednotiaceho systému a určené na publikovanie v digitálnom formáte prostredníctvom informačno-komunikačných technológií“
(*upravené podľa Šmída 2007*)

Elektronické atlasy

- Prenosné digitálne médiá (CD, DVD)
- Multimédiá (video, zvuk, animácia, hypertexty, ...)
- Rozvoj informačno-komunikačných technológií (Internet/služby WWW, mobilné telefóny,...)
- Webové atlasy / neokartografia = digitálna/počítačová kartografia, geoinformatika
- Statické atlasy (view-only)
- Interaktívne /dynamické / prieskumno-analytické atlasy (nástroje GIS, sieťové mapové servery, používateľské atlasové rozhrania/interfaces, ...)
- Národné a regionálne elektronické atlasy (prezentácia analytických a komplexných informácií o území na báze zjednotenie digitálnych dátových zdrojov)

Národné elektronické atlasy

Electronic atlas of Canada, 1981 – *protopyp statického atlasu*
National Atlas Information System of the Netherlands 1996 – *hypermapový/textový atlas*
National Atlas Information System of the Netherlands 2008-2013 – *interaktívny atlas*
(*Köppen a Koop 1997*)

Národný atlas Kanady

www.nrcan.gc.ca/earth-sciences/geography/atlas-canada

Government of Canada | Gouvernement du Canada

Canada.ca | Services | Departments | Français

Natural Resources Canada

Canada

Search

Energy | Mining/Materials | Forests | Earth Sciences | Hazards | Explosives | The North | Environment

Home > Earth Sciences > Geography > The Atlas of Canada

- Earth Sciences
  - Sciences
  - Geomatics
  - Geography
    - International Boundaries
    - The Atlas of Canada
      - Explore Our Maps
      - Explore Our Data
      - About The Atlas of Canada
    - Topographic Information
    - Canadian Geographical Names
  - Earth Sciences Resources

The Atlas of Canada

Explore Our Maps

Since 1906, the Atlas of Canada has offered a rich treasury of geographic information for all Canadians. You'll find hundreds of online maps about Canada's environment, society, economy and history.

- **Toporama - Mapping Tool**: Continuous map coverage for all of Canada is available from national to regional and local topographic scales. The dynamic map viewer offers features for searching place names, zooming and panning, measuring distances, getting coordinates and more.
  - Read about topographic maps
- **Reference Maps**: Reference maps encompass international, national and provincial maps in addition to basic black and white outline maps that include capital city locations and/or names.
- **Map Archives**: All of The Atlas of Canada's maps are freely available for downloading. This includes all past six editions, federal election and poster maps and many others.
- **Wall Maps**: This section provides a description and purchasing information for a series of national and international printed wall maps produced by the Atlas of Canada.
- **Selected Thematic Maps**: This section provides access to a selection of downloadable thematic maps produced by the Atlas of Canada.

Explore Our Data

Many data resources are available from The Atlas of Canada.

- **Free Data**: GeoGratis, GeoBase and others.
- Use of the Atlas is subject to the **Open Government Licence – Canada**

Date Modified: 2015-11-23

Terms and Conditions | Transparency

About Us
Our Deputy Minister
Acts and Regulations
Career Opportunities
Publications and Reports

News
News Releases
Media Advisories
Photo Gallery

Contact Us
Find an Employee

Stay Connected
Twitter
YouTube
Feeds

HEALTH | TRAVEL | SERVICE CANADA | JOBS | ECONOMY | Canada.ca

http://www.nrcan.gc.ca/earth-sciences/geography/atlas-canada/read-about-topographic-maps/16840

Národný atlas Holandska

statický dialóg

interaktívny dialóg

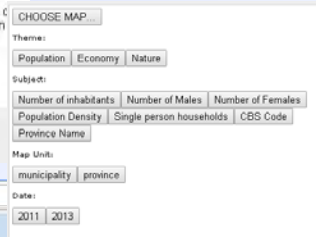

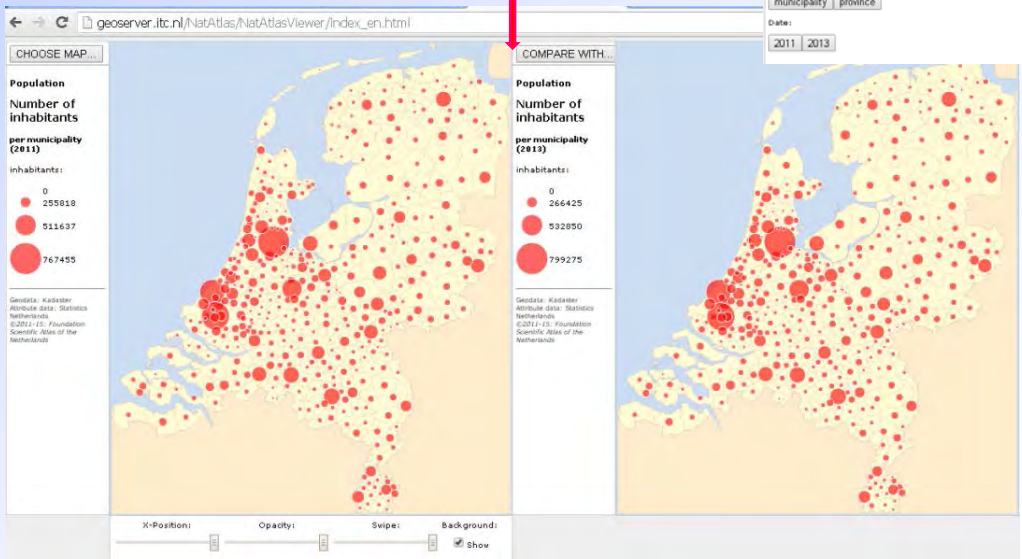

http://www.nationaleatlas.nl/

Elektronické atlasy

Triedenie elektronických atlasov

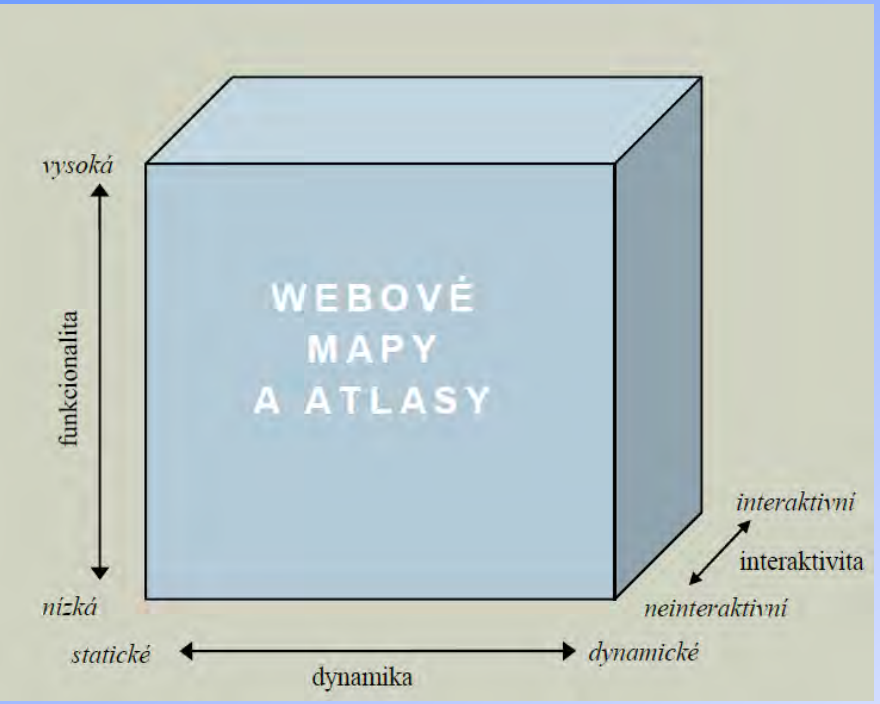

van Elzakker, 2003 in Šmída 2007

Vývoj distribuovaného Geografického Informačného Systému (GIS)

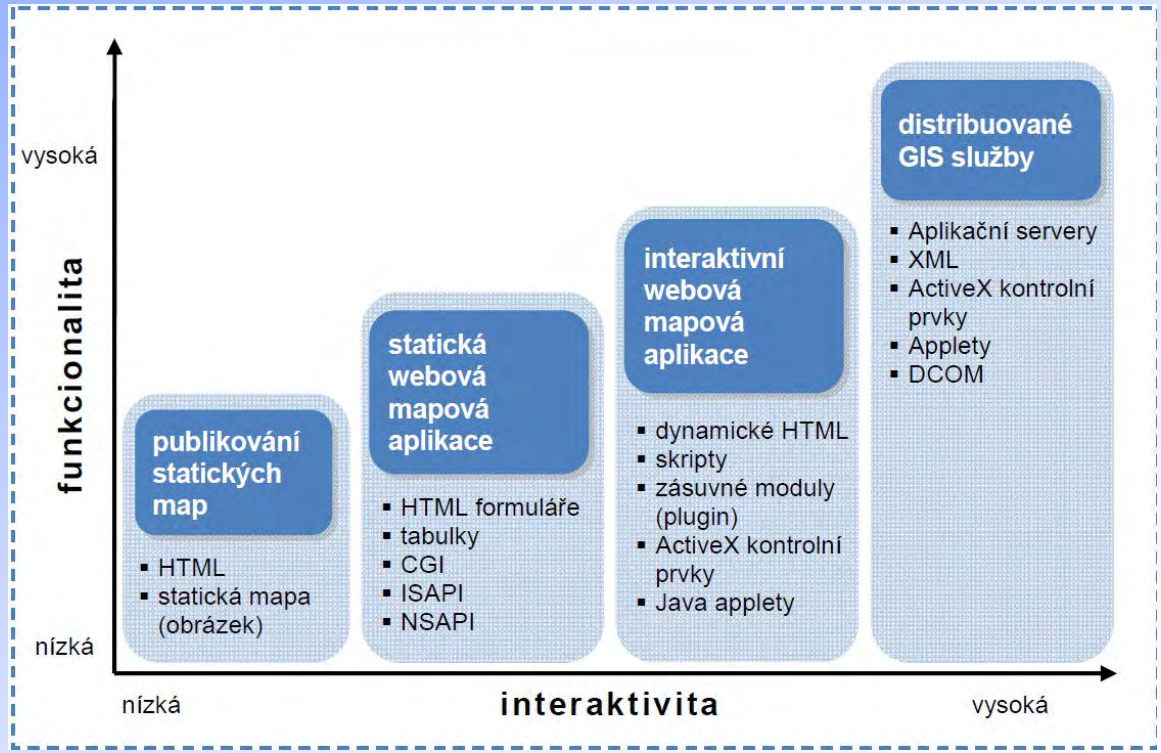

Peng a Tsou, 2003 in Šmída 2007

Programové a komunikačné prostriedky tvorby elektronického atlasu

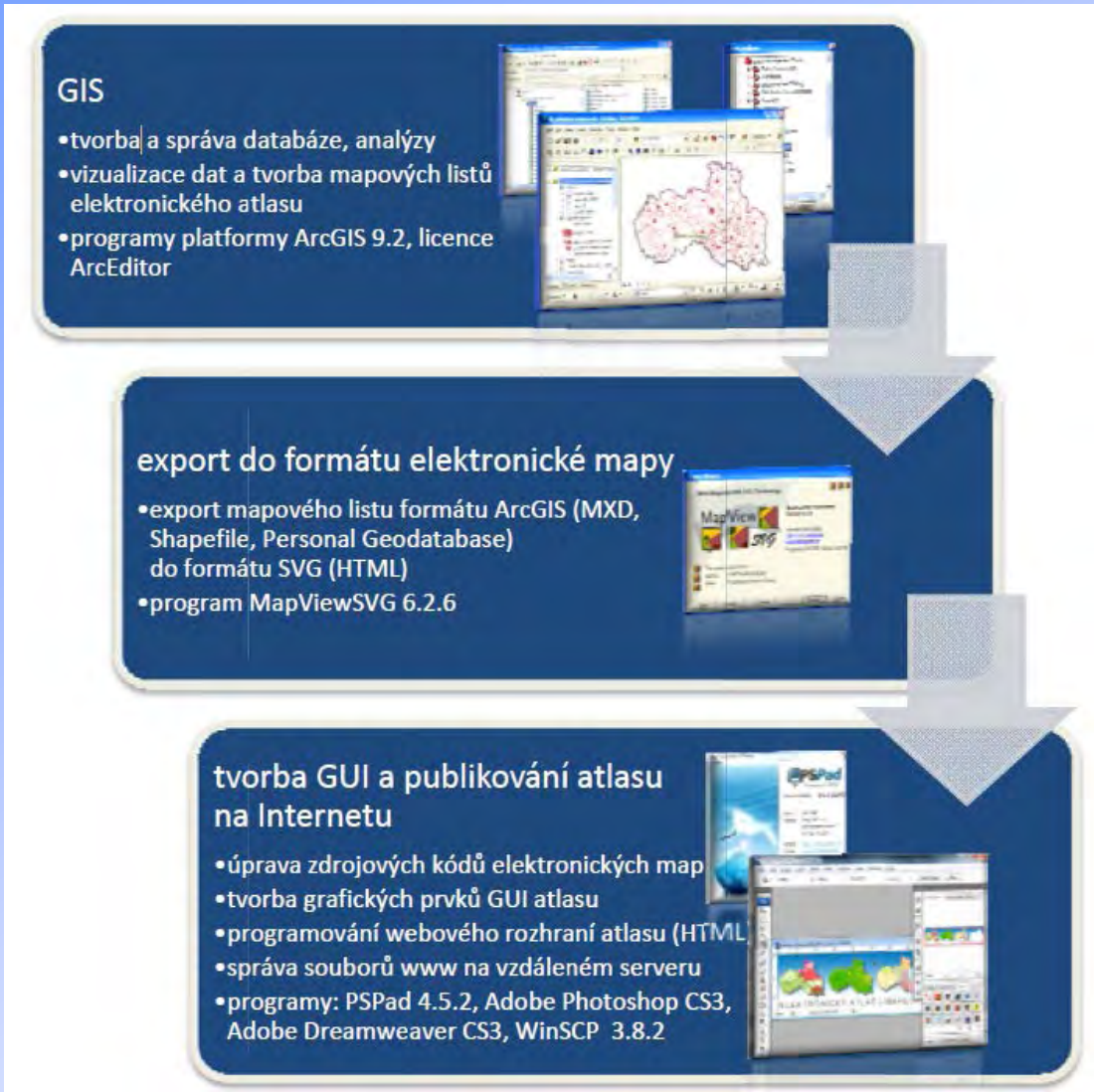

Šmída 2007 (Návrh koncepcie a obsahu elektronického atlasu Libereckého kraja)

Nevýhody elektronický atlasov

- prenositeľnosť (nutnosť čítacieho zariadenie, pripojenia na internet, ...)
- prehľadnosť stánky/mapy (obmedzená na veľkosť zariadenia, jeho rozlíšenia DPI,...)
- rozlíšiteľnosť mapového obsahu a popisu (závislá od veľkosti monitora, ...)
- manipulácia (nadbytočná funkčnosť - otáčanie stánok, vpisovanie, dokresľovanie, ...)
- dostupnosť (zmeny umiestnenia v sieti/ zmena webovej adresy, používateľského prostredia, výpadky siete/internetu, nedostatočná kapacita pripojenia, iné technické problémy, ...)
- prístupnosť technických nástrojov pre tvorbu tematických máp (chybná kartografia)
- počítačová a kartografická gramotnosť používateľov elektronických atlasov (postriebrení surfisti – osoby nad 55 rokov, laická kartografia, ...)
- jazyková bariéra (preferovanie angličtiny, ...)

Atlasová tvorba

Delenie mapovej (atlasovej) tvorby

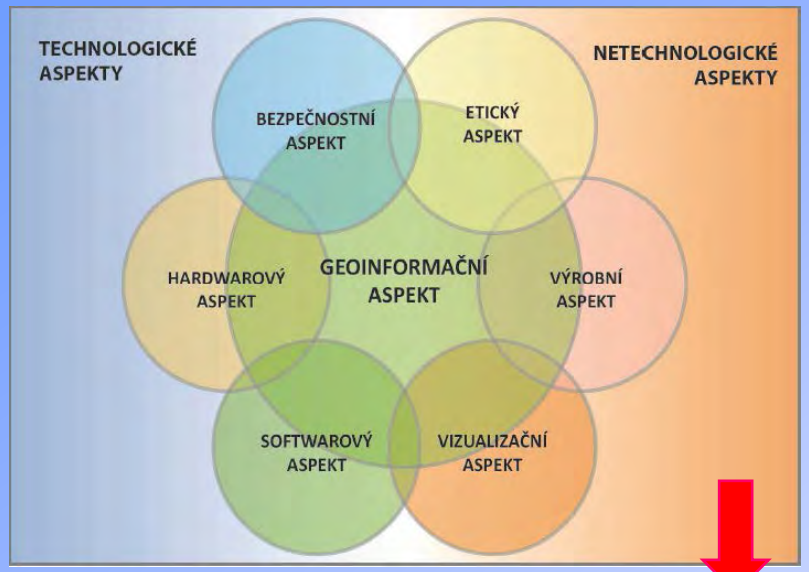

Klasifikácia netechnologických aspektov mapovej tvorby

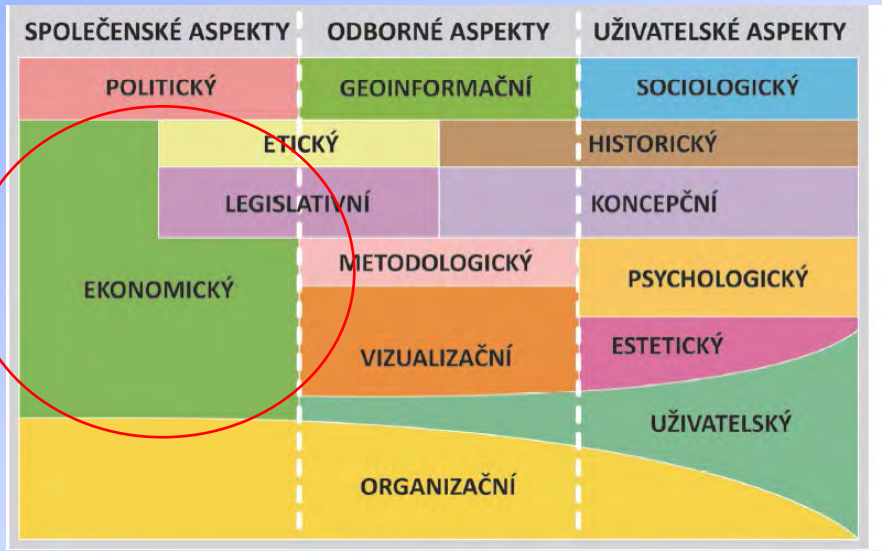

Význam jednotlivých netechnologických aspektov

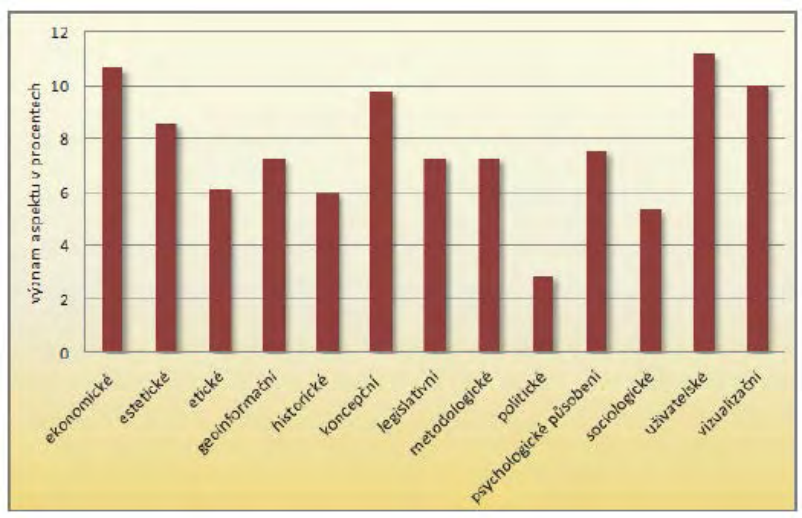

Anketový výskum
rok 2012
44 formulárov
14 144 odpovedí

Výskumné skupiny
- tvorcovia
- používatelia
- producenti

SWOT analýza

Ekonomický – finančné náklady na kartografickú tvorbu
Estetický – výtvarné stvárnenie a dizajn diela bez ohľadu na kartografické metódy
Etický – etické chovanie v procese kartografické tvorby (získanie dát, chovanie k zamestnancom, konkurenčný boj, ...)
Geoinformačný – spôsob využitia znalostí a zručností geografických informačných systémov /GIS / pri tvorbe
Historický – vplyv vývoja kartografie a spoločnosti v minulosti (kartografické zobrazenia a metódy, vžité znakové sady, spoločenská výchova, ...)
Koncepčný – cieľ a účel mapy (čo mapa a akým spôsobom mapa vyjadruje napr. analytické, komplexné a syntetické mapy)
Legislatívny – vplyv legislatívy na kartografickú tvorbu (autorsko-právne aspekty, ochrana diel, ...)
Metodologický – postupy spracovania kartografických diel (metódy kartografického výskumu)
Organizačný – zaistenie realizácie kartografickej produkcie a riadenie prác
Politický – vplyv súčasnej politickej situácie a informačnej politiky na kartografickú tvorbu (grantová a školská politika, informatizácia verejnej správy, ...)

Vondráková 2012 a 2014

Ekonomický aspekt atlasovej tvorby

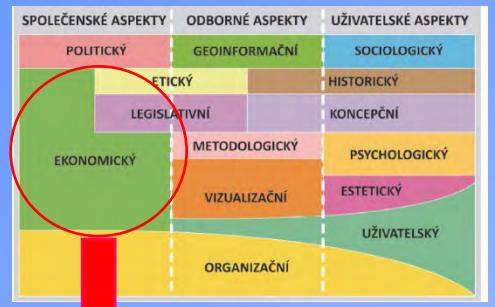

1 EURO ≈ 27 CZK

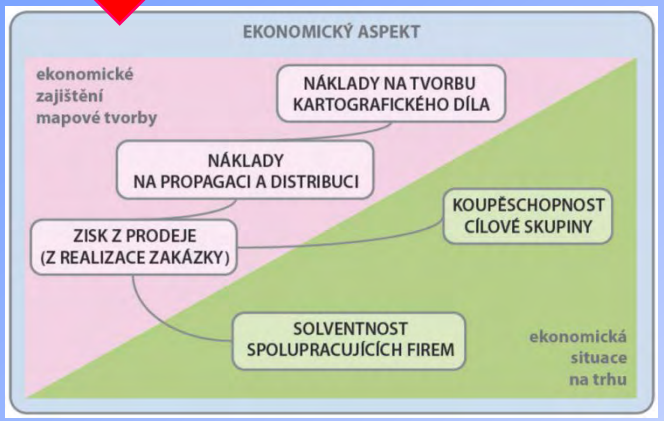

Akú cenu ste ochotný zaplatiť za atlas?

Druh atlasu	do 100 Kč	100–500 Kč	501–1000 Kč	1001–3000 Kč	> 3000 Kč	Celkem
Školní atlas světa pevné desky, formát A3 200 stran	0,00	67,86	29,91	2,23	0,00	100 %
Autoatlas ČR měkká vazba, formát A4 120 stran	25,70	69,63	4,67	0,00	0,00	100 %
Autoatlas Evropy měkká vazba, formát A4 250 stran	2,28	80,37	17,35	0,00	0,00	100 %
Demografický atlas ČR *vědecký, formát A3* pevné desky, 300 stran	4,65	41,40	40,93	13,02	0,00	100 %
Klimatický atlas ČR *vědecký, formát A3* pevné desky, 300 stran	6,70	33,04	49,55	8,48	2,23	100 %
Atlas krajiny ČR vědecký, formát A2 pevné desky, 320 stran	2,23	24,11	48,21	19,20	6,25	100 %
Atlas ČR populárně-naučný, formát A3 pevné desky, 200 stran	6,25	48,66	42,86	2,23	0,00	100 %
Atlas světa populárně-naučný, formát A3 pevné desky, 200 stran	6,25	37,50	49,55	6,70	0,00	100 %
Encyklopedický atlas světa populárně-naučný, formát A3 pevné desky, 200 stran	4,02	39,73	34,82	21,43	0,00	100 %
Hrady a zámky v ČR populárně-naučný, formát A4 pevné desky, 150 stran	21,88	66,96	11,16	0,00	0,00	100 %

Hodnota práce podľa tvorcov a producentov

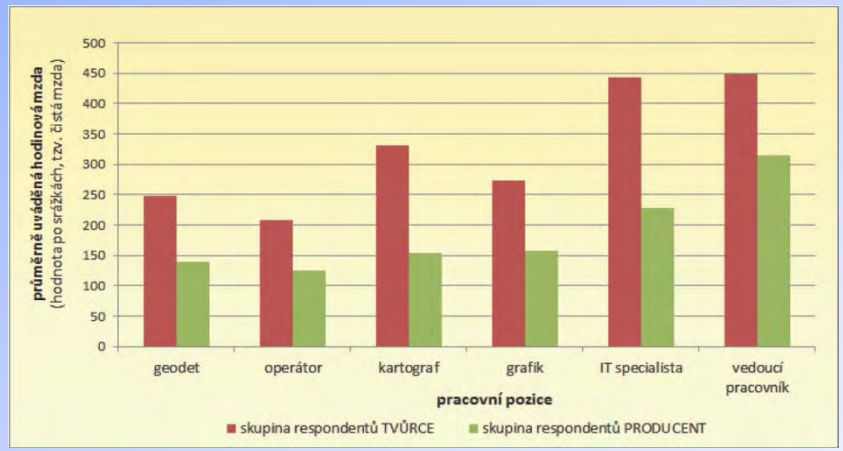

Ktoré parametre sú najdôležitejšie pri kúpe kartografických produktov ?

pořadí*	parametry	význam v procentech*	význam v procentech**
1.	prezentované téma	14,74	14,14
2.	kvalita kartografického zpracování	14,02	13,59
3.*/6.**	předchozí zkušenost s podobným produktem	11,43	9,71
4.*/3.**	kvalita provedení (papír, vazba)	11,02	12,55
5.*/4.**	cena	10,59	11,54
6.* /5.**	design	10,42	10,52
7.	předchozí doporučení	10,37	9,59
8.	ocenění produktu odbornou společností	7,31	8,45
9.	reklama produktu	5,21	5,08
10.	doporučení prodávajícího	4,89	4,83

** pořadí obecně pro kartografické produkty, ** pořadí pro kartografické atlasy*

Vondráková 2014

Geoinformatický aspekt

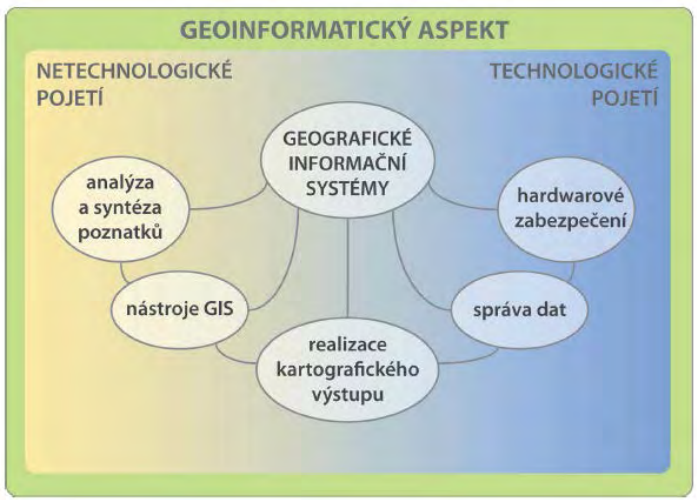

SWOT analýza geoinformatického aspektu

Silné stránky - obrovský potenciál využití geografických informačních systémů v mapové tvorbě - popularizace GIS mezi širokou odbornou i laickou veřejnost	**Příležitosti** - tvorba nových nástrojů pro kartografickou tvorbu (např. expertní systémy, poloautomatické a automatické nástroje pro tvorbu map) - další rozvoj metod kartografické vizualizace
Slabé stránky - potřeba odborného vzdělání pro zajištění správnosti prezentovaných výsledků - náročnost na hardwarové vybavení	**Rizika** - „laicizace“ práce s GIS a tvorba nesprávných výstupů - omezení využívání kartografických metod vizualizace na ty, které jsou snadno realizovatelné v GIS

Historický aspekt

O aký typ digitálneho spracovania atlasu máte záujem?

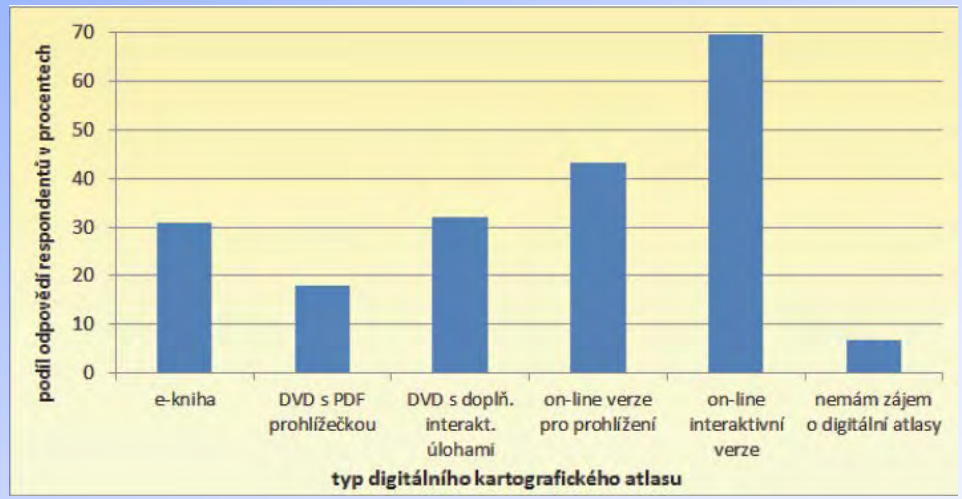

Koľko ste ochotný zaplatiť za digitálne spracovanie atlasu?

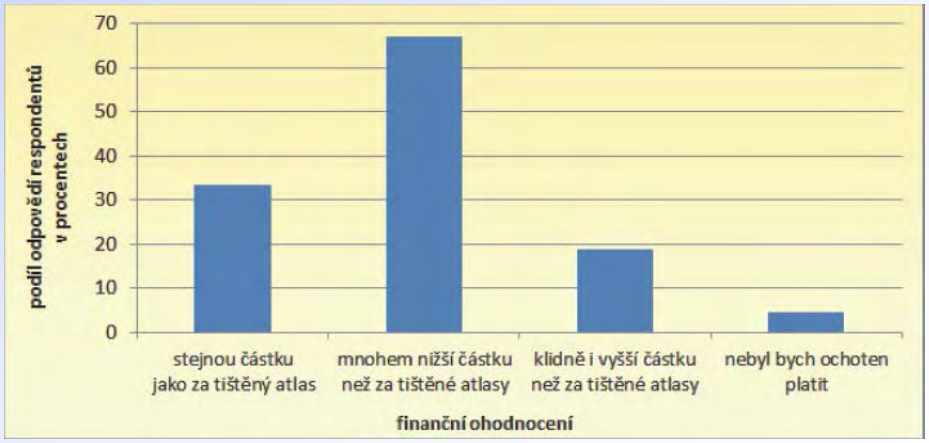

Vondráková 2014

Politický aspekt atlasovej tvorby

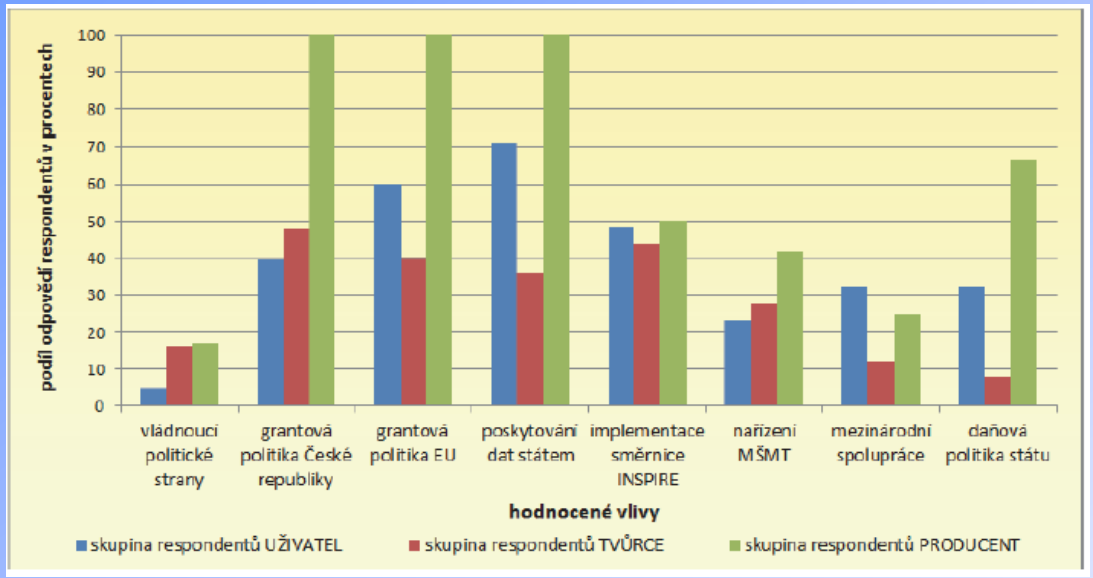

Odpovede skupín respondentov

- používateľ (214)
- tvorca (25)
- producent (12)

Poznatky a odporúčania

- v procesu kartografické tvorby souvisí politický aspekt spíše s geoinformatickým pojetím (Národní geoinformační infrastruktura, SDI, apod.)
- rozvoj geoinformační infrastruktury v České republice velmi úzce souvisí se státní informační politikou a s nadnárodními aktivitami
- hodnocení politického aspektu je velmi obtížné s ohledem na velké množství různých možných pojetí i s ohledem na subjektivitu názorů různých odborníků
- politický aspekt byl v dotazníkovém šetření respondenty označen jako nejméně významný
- ze všech hodnocených vlivů v rámci politického aspektu označili producenti kartografických děl za nejdůležitější vlivy grantovou politiku ČR, grantovou politiku EU a poskytování dat státem
- díky fungování grantové politiky státu (a obecně financování ze státního rozpočtu) mohla vzniknout řada významných odborných kartografických atlasů

- ✓ Je důležité sledovat politiku týkající se geografických informací a kartografické tvorby a díky politickým aktivitám získávat finanční podporu pro různé projekty.
- ✓ Musí být vyvíjeny takové iniciativy, aby byly odborné skupiny z České republiky zapojeny v nadnárodních aktivitách, které mají velký vliv na prosazování různých opatření majících potenciální dopad na kartografickou tvorbu v České republice.

Vondráková 2014

Národné „štatistické“ atlasy v štátoch Európy

European countries with a current statistical atlas on the national level (Jan. 2014)

	Country		Country		Country		Country
	Albania	X	Finland		Luxembourg		San Marino
	Andorra	X	France	X	Macedonia		Serbia
X	Austria	X	Germany		Malta		Slovakia
	Belarus		Greece	X	Moldova	X	Slovenia
X	Belgium		Hungary		Monaco	X	Spain
	Bosnia and H.		Iceland		Montenegro	X	Sweden
	Bulgaria		Ireland	X	Netherlands	X	Switzerland
	Croatia	X	Italy		Norway		Turkey
	Cyprus		Kosovo		Poland		Ukraine
X	Czech Republic		Latvia	X	Portugal	X	United Kingdom
	Denmark		Liechtenstein		Romania		Vatican City
X	Estonia	X	Lithuania		Russia		

Schulz 2014

Štatistické atlasy vo Švajčiarsku

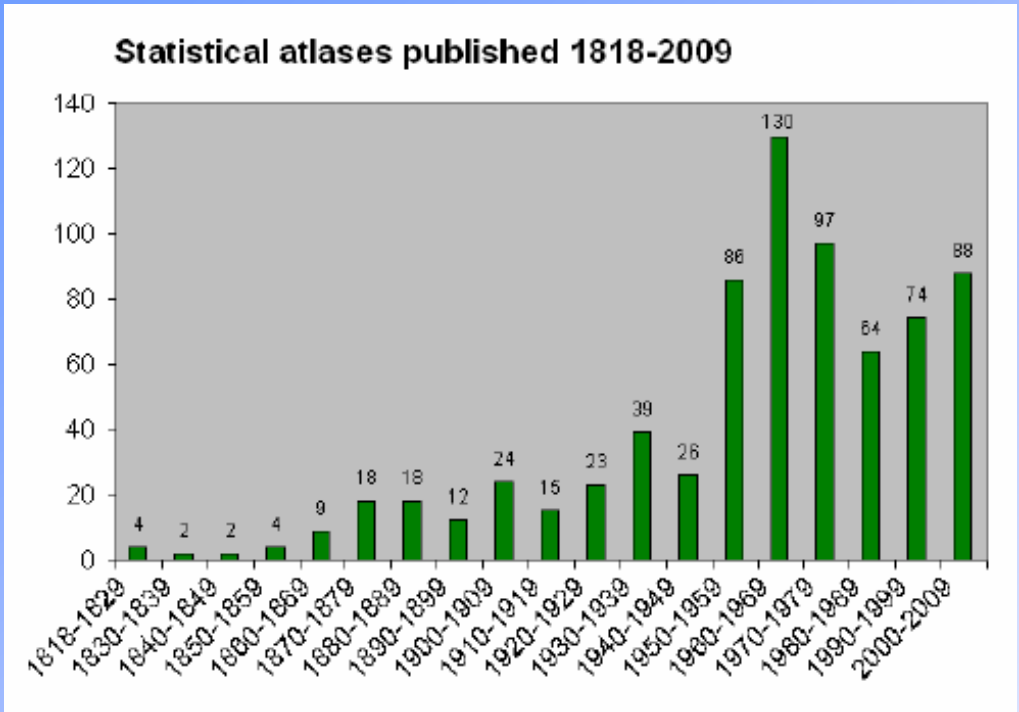

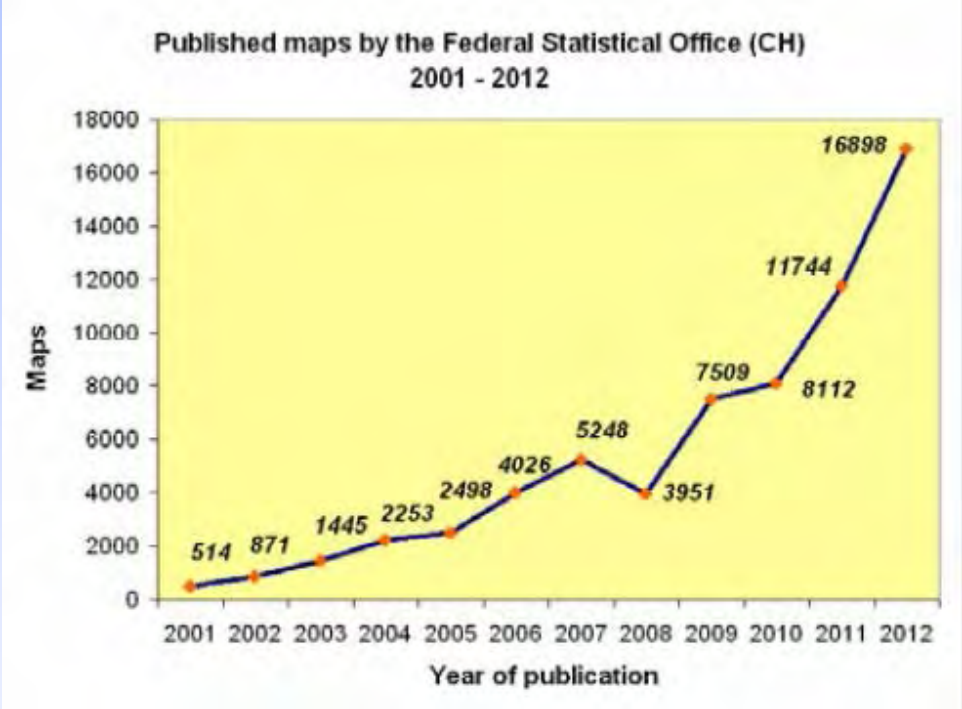

Schulz 2014

Štatistické atlasy v Spojených štátoch amerických

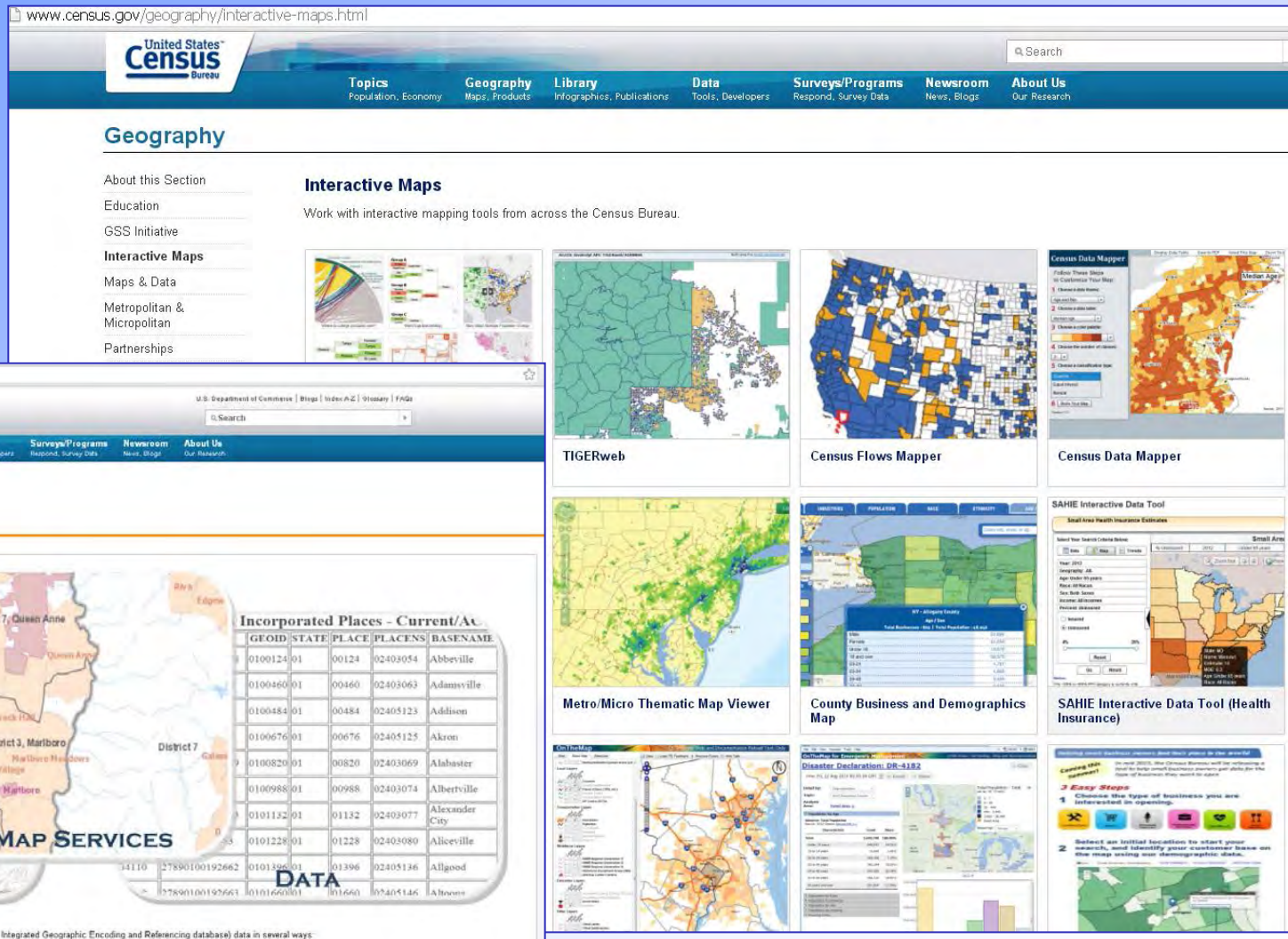

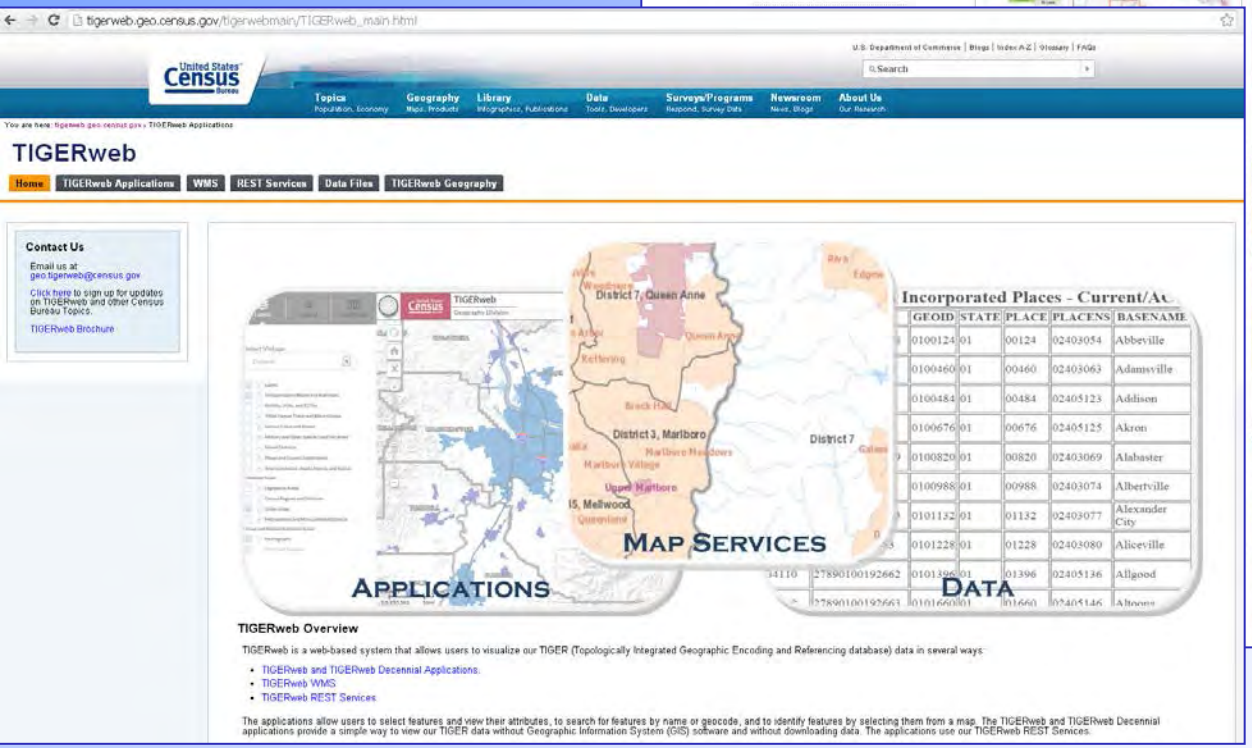

http://tigerweb.geo.census.gov/tigerwebmain/TIGERweb_main.html

Atlasová tvorba na Slovensku

Národné atlasy

Atlas Slovenskej socialistickej republiky 1980
(Slovenská akadémia vied a Slovenský úrad geodézie, kartografie a katastra)

Etnografický atlas 1990
(Národopisný ústav SAV a Slovenská kartografia n. p.)

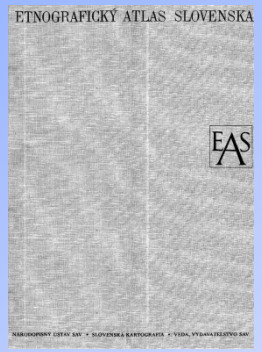

Atlas krajiny Slovenskej republiky 2002
(Ministerstvo životného prostredia SR a Esprit spol. s r. o.)

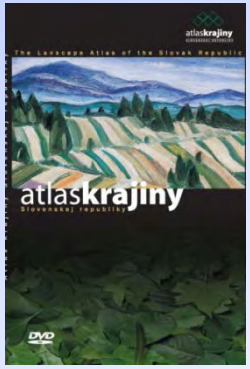

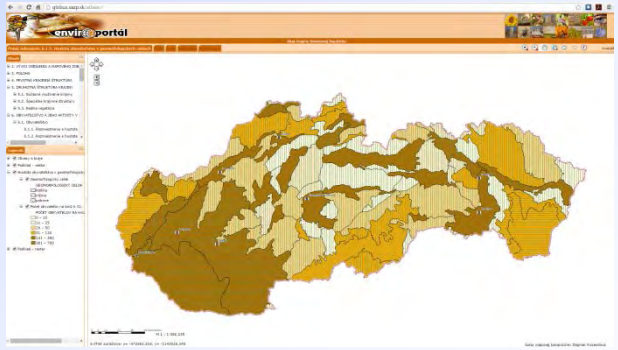

http://globus.sazp.sk/atlassr/

Atlas obyvateľstva Slovenska 2006
(Univerzita Komenského v Bratislave)

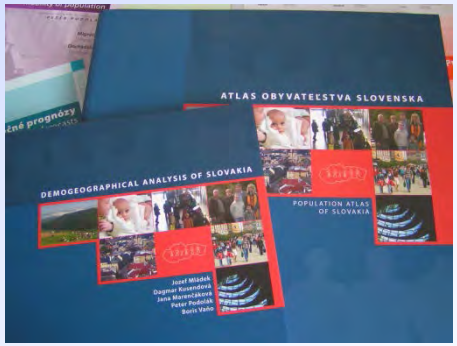

Atlasová tvorba na Slovensku

všeobecno-zemepisné

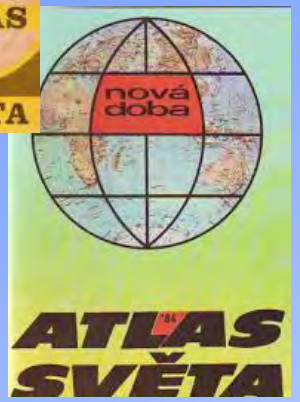

populárno-náučné

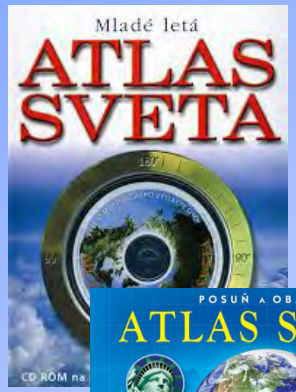

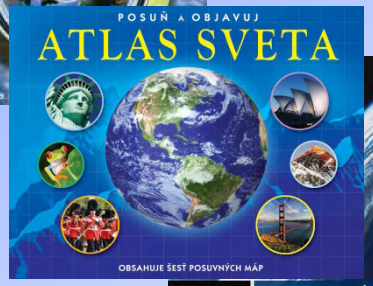

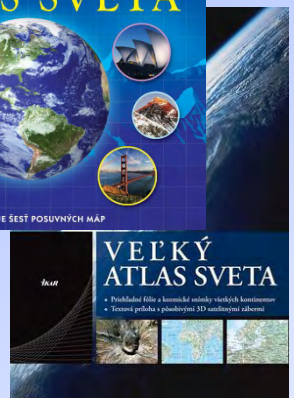

turistické

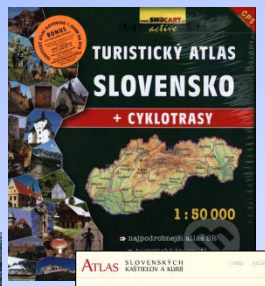

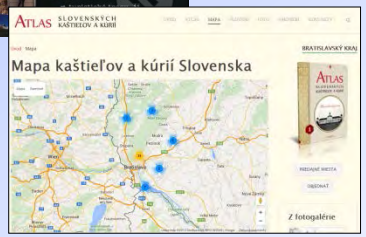

školské

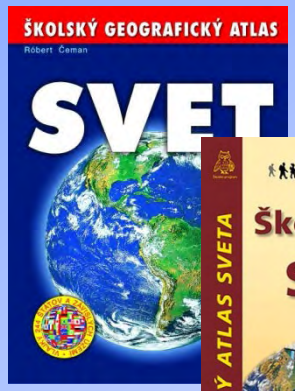

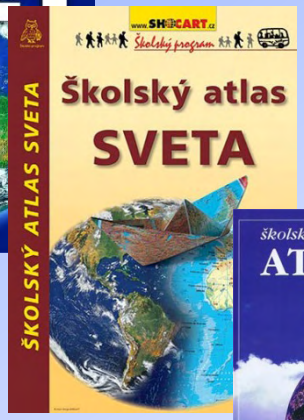

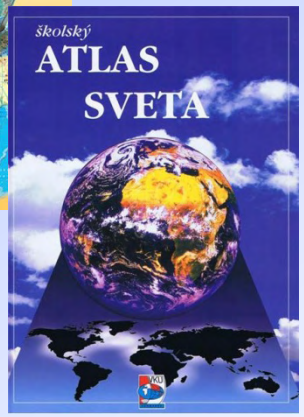

vedecko-odborné

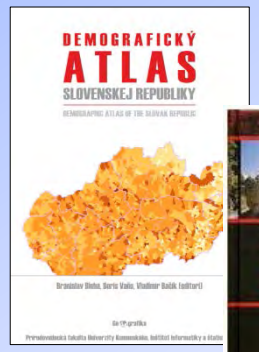

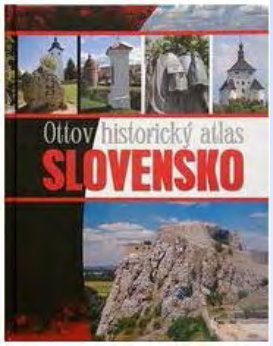

auto(cyklo)atlasy

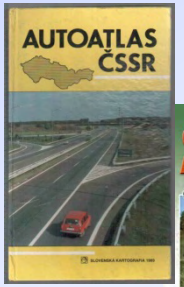

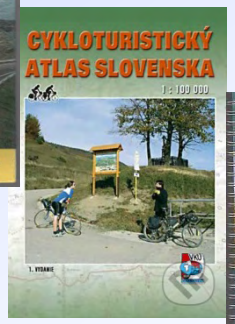

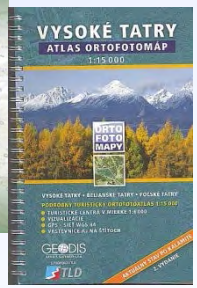

Editor: Mojmír Benža

Autori: Mojmír Benža, Juraj Majo, Dagmar Kusendová, Pavol Tišliar

Lektori: Štefan Šutaj, Milan Hájek

Vydavateľ: DAJAMA (Daniel Kollár)

Dátum vydania: november 2015

Jazyk: slovenčina

Rozsah a formát : 56 strán, A4

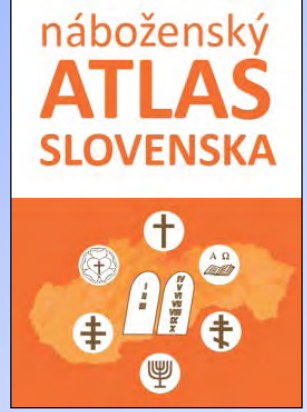

Editor: Mojmír Benža

Autori: Juraj Majo, Dagmar Kusendová

Lektori: Róbert Letz, Milan Hájek

Vydavateľ: DAJAMA (Daniel Kollár)

Dátum vydania: november 2015

Jazyk: slovenčina

Rozsah a formát : 56 strán, A4

Finančná podpora: Ministerstvo kultúry SR

Vedecká podpora: Agentúry na podporu výskumu a vývoja Slovenskej republiky č. APVV-0018-12

Dotácie MK SR

DAJAMA VYDAVATEĽSTVO

AGENTÚRA NA PODPORU VÝSKUMU A VÝVOJA

Autori

Mojmír Benža PhD. (Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied)
- editor atlasu a autor tematického obsahu máp zo sčítaní v r. 1950, 1961, 1970, 1980, 1991, 2001 a 2011

Juraj Majo, Mgr. PhD. (Katedra humánnej geografie a demografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského)
- autor tematického obsahu máp zo sčítaní v r. 1880, 1890, 1900, 1910, 1921 a 1930

Pavol Tišliar, doc. PhDr. PhD. (Katedra etnológie a muzeológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského)
- autor tematického obsahu máp zo sčítaní v r. zo sčítania r. 1940

Dagmar Kusendová, doc. RNDr. PhD. (Katedra humánnej geografie a demografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského)
- autorka geodatabázového a kartografického spracovania všetkých máp

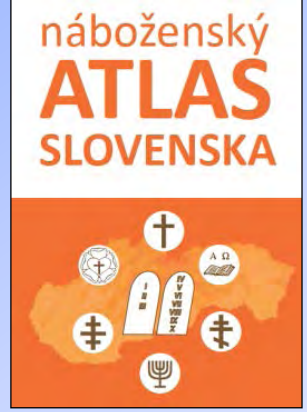

Mojmír Benža PhD. (Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied)
- editor atlasu

Juraj Majo, Mgr. PhD. (Katedra humánnej geografie a demografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského)
- autor tematického obsahu máp všetkých sčítaní

Dagmar Kusendová, doc. RNDr. PhD. (Katedra humánnej geografie a demografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského)
- autorka geodatabázového a kartografického spracovania všetkých máp (*ArcGIS ® Desktop 10*)

Dôvody vzniku atlasov

- komplexne zachytiť geografiu národností a náboženstiev na území Slovenska v širších časových a historických súvislostiach
- absencia tohto obrazu v našej atlasovej tvorbe a odbornej literatúre
- zozbieranie a systematizácia štatistických a mapových dát a podkladov z predchádzajúcich prác a atlasových projektov
- vhodné odborné a vedecké zacielenie autorov
- získanie dotačného grantu
- dobrá konštelácia „hviezd“ ...

Cieľová skupina

- vedecká a odborná komunita » vedecký charakter atlasu
- širšia verejnosť » encyklopedický charakter atlasu

Obsah atlasov

s. 1 – **Titulný list**
s. 2 – predná tiráž
s. 3 – **Úvod**
s. 4-11 – **1. kapitola** (lexikóny, etnické mapy, sčítania)
2. kapitola (mapové dvojstrany – národnostná štruktúra obcí, miest a okresov)
s. 12-13 – sčítanie 1880
s. 14-15 – sčítanie 1890
s. 16-17 – sčítanie 1900
s. 18-19 – sčítanie 1910
s. 20-21 – sčítanie 1921
s. 22-23 – sčítanie 1930
s. 24-25 – sčítanie 1940
s. 26-27 – sčítanie 1950
s. 28-29 – sčítanie 1961
s. 30-31 – sčítanie 1970
s. 32-33 – sčítanie 1980
s. 34-35 – sčítanie 1991
s. 36-37 – sčítanie 2001
s. 38-39 – sčítanie 2011
s. 40-45 – **3. kapitola** (vývin národnostnej štruktúry Slovenska)
s. 46-47 – **Zoznam prameňov a literatúry**
s. 48-55 – **Štatistické tabuľky** národnostná štruktúra okresov
s. 56 – **Metodické poznámky** a zadná tiráž

s. 1 – **Titulný list**
s. 2 – predná tiráž
s. 3 – **Úvod**
s. 4-11 – **1. kapitola** (lexikóny, náboženské mapy, sčítania)
2. kapitola (mapové dvojstrany – náboženská štruktúra obcí, miest a okresov)
s. 12-13 – sčítanie 1851
s. 14-15 – sčítanie 1857
s. 16-17 – sčítanie 1869
s. 18-19 – sčítanie 1880
s. 20-21 – sčítanie 1890
s. 22-23 – sčítanie 1900
s. 24-25 – sčítanie 1910
s. 26-27 – sčítanie 1921
s. 28-29 – sčítanie 1930
s. 30-31 – sčítanie 1940
s. 32-33 – sčítanie 1950
s. 34-35 – sčítanie 1991
s. 36-37 – sčítanie 2001
s. 38-39 – sčítanie 2011
s. 40-45 – **3. kapitola** (vývin náboženskej štruktúry Slovenska)
s. 46-47 – **Zoznam prameňov a literatúry**
s. 48-55 – **Štatistické tabuľky** náboženská štruktúra okresov
s. 56 – **Metodické poznámky** a zadná tiráž

Metodika

- Atlasy spracúvajú štatistické údaje za viac ako 130-ročné časové obdobie.
- Všetky mapy atlasu vznikli na základe oficiálnych výsledkov jednotlivých riadnych sčítaní obyvateľstva.
- Atlasy používajú viacero máp administratívno-územného členenia Slovenska
  župy/kraje, mestá, obce.
- Do sčítania r. 1921 - mapy uhorského župného zriadenia.
- Od sčítania r. 1930 - mapy súdobého administratívno-územného členenia na okresy a kraje.
- Sčítanie obyvateľstva z r. 1940 pozostáva z údajov z územia Slovenskej republiky a okupovaného v rokoch 1938 až 1945.
- Na mapách štruktúry obcí sú údaje zväčša prerátané na počet súčasných obcí (k r. 2011).
- Na mapách štruktúry miest sú do r. 1950 zobrazené slobodné kráľovské mestá, mestá so zriadeným magistrátom/župnými právomocami, od r. 1961 mestá s viac ako 10 tisíc obyvateľov.
- Rozsah zobrazených miest bol závislý od podkladových zdrojov, v niektorých rokoch sú publikované údaje iba za vybraté mestá.
- Použité kartografické metódy na zobrazenie demografických dát (program ArcGIS):
  - kartodiagramy (pre mapy miest, okresov/krajov/žúp)
  - bodová/hustotná kvalitatívna metóda (pre mapy obcí dominantná/najpočetnejšia štruktúra v obci).

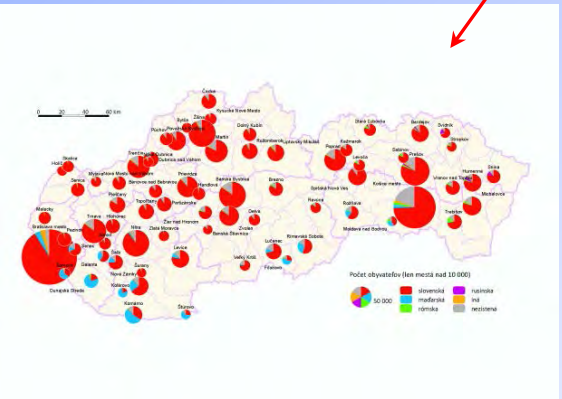

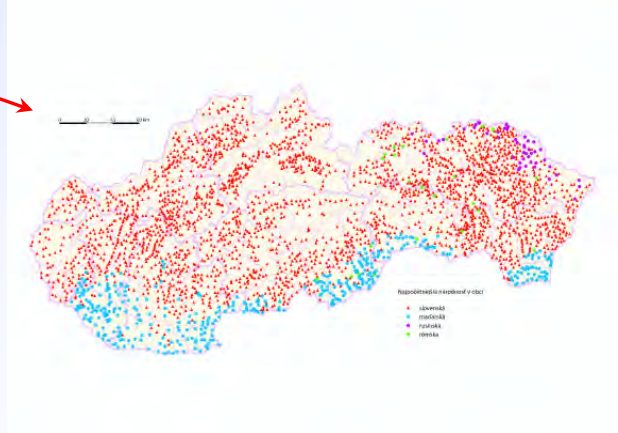

Štatistické pramene

Stránka ŠÚ SR
Úvod > Hlavné oblasti > Sčítanie obyvateľov, domov a bytov > Staršie cenzy > Publikácie > Historicko-demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910
http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=59389

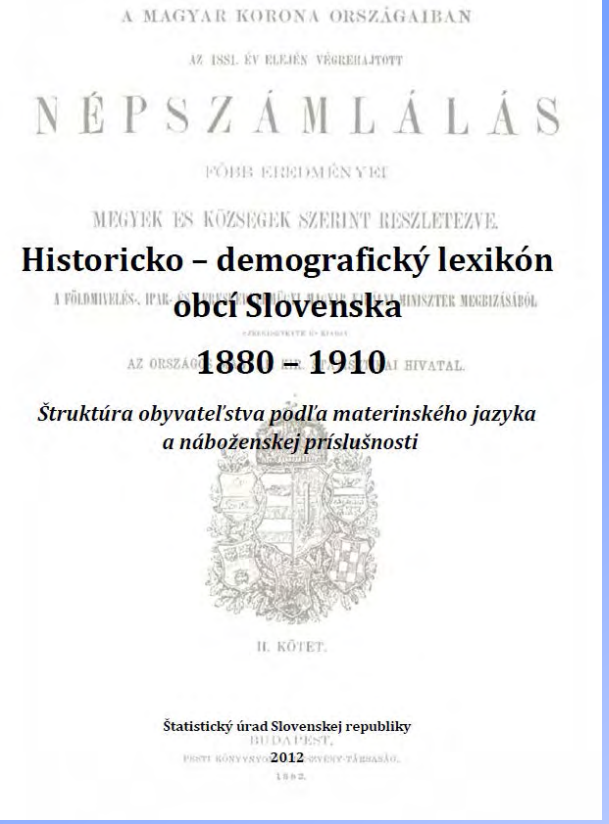

A MAGYAR KORONA ORSZÁGAIBAN

AZ ISSL. ÉV ELEJÉN VÉGREHAJTOTT

NÉPSZÁMLÁLÁS

FŐBB EREDMÉNYEI

MEGYÉK ÉS KÖZSÉGEK SZERINT RÉSZLETEZVE.

Historicko – demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910

Štruktúra obyvateľstva podľa materinského jazyka a náboženskej príslušnosti

II. KÖTET.

Štatistický úrad Slovenskej republiky

BUDAPEST,

FESTI KÖNYVNYOMDA-TÁRSULAT, 1882.

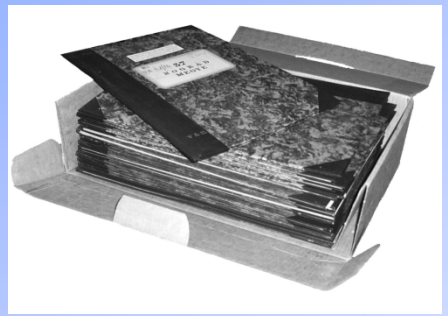

Obsah

Predhovor V

Metodologické poznámky VI

Zoznam použitej literatúry VIII

I. diel – štruktúra obyvateľstva podľa materinského jazyka

1880.1: rok 1880 - administratívna štruktúra obcí v roku 1880 1

1880.2 : rok 1880 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 125

1890.1: rok 1890 - administratívna štruktúra obcí v roku 1890 257

1890.2: rok 1890 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 378

1900.1: rok 1900 - administratívna štruktúra obcí v roku 1900 508

1900.2: rok 1900 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 629

1910.1: rok 1910 - administratívna štruktúra obcí v roku 1910 757

1910.2: rok 1910 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 876

II. diel – štruktúra obyvateľstva podľa náboženskej príslušnosti

1880.1: rok 1880 - administratívna štruktúra obcí v roku 1880 1001

1880.2: rok 1880 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 1125

1890.1: rok 1890 - administratívna štruktúra obcí v roku 1890 1257

1890.2: rok 1890 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 1378

1900.1: rok 1900 - administratívna štruktúra obcí v roku 1900 1508

1900.2: rok 1900 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 1629

1910.1: rok 1910 - administratívna štruktúra obcí v roku 1910 1757

1910.2: rok 1910 - administratívna štruktúra obcí v roku 2011 1876

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Štatistický úrad SR sprístupnil unikátne údaje zo sčítaní v rokoch 1880 - 1910 o materinskom jazyku a náboženskom vyznaní obyvateľov

Štatistický úrad SR vydal v elektronickej forme historicko-demografický lexikón obcí Slovenska v rokoch 1880 - 1910 zameraný na štruktúru obyvateľstva podľa materinského jazyka a náboženského vyznania. Zverejnené dáta získané zo sčítaní vykonaných v uvedenom období dopĺňajú a spresňujú doteraz známu charakteristiku obyvateľov rakúsko-uhorskej monarchie na sklonku jej existencie. Publikácia poskytuje hodnoverné údaje o ich materinskom jazyku a náboženskom vyznaní.

Zostavovateľ publikácie Mgr. Juraj Majo, PhD. z Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave v spolupráci so Štatistickým úradom SR ponúka verejnosti v ucelenej podobe vybrané málo známe, resp., doteraz nepublikované údaje získané z historických sčítaní v rokoch 1880 - 1910. Historicko-demografický lexikón obcí Slovenska 1880 - 1910 s podtitulom Štruktúra obyvateľstva podľa materinského jazyka a náboženskej príslušnosti je určený bádateľom na tvorbu regionálnych a obecných monografií, zástupcom vedeckej obce skúmajúcim sociografický obraz spoločnosti a jeho premeny a študentom ako podklad pri písaní demografických a geografických postupových prác. Ocení ho aj tá časť verejnosti, ktorú zaujímajú spoločenské dejiny Slovenska, jeho regiónov i jednotlivých obcí. Publikácia je dostupná na internetovej stránke Štatistického úradu SR v hlavnej oblasti Sčítanie obyvateľov, domov a bytov.

Vydal:
Štatistický úrad SR
Miletičova 3
824 67 Bratislava

Hovorca
Marián Jánošík
tel. 02/50 23 65 53
fax 02/69250204
e-mail: marian.janosik@statistics.sk

Podrobnejšie informácie:
Odbor štatistiky obyvateľstva
Pavol Škápik
tel. 02/50 23 62 15
fax 02/50 23 67 88
e-mail: pavol.skapik@statistics.sk

Informačný servis:
tel. 02/50 23 63 39, 50 23 63 35
fax 02/55 56 13 61
e-mail: info@statistics.sk

Upozornenie: Pri uverejnení celej informatívnej správy alebo jej časti je potrebné uviesť zdroj informácií Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Úvod > O nás > Aktuality > Štatistický úrad SR sprístupnil unikátne údaje zo sčítaní v rokoch 1880 - 1910 o materinskom jazyku a náboženskom vyznaní obyvateľov

© Štatistický úrad SR

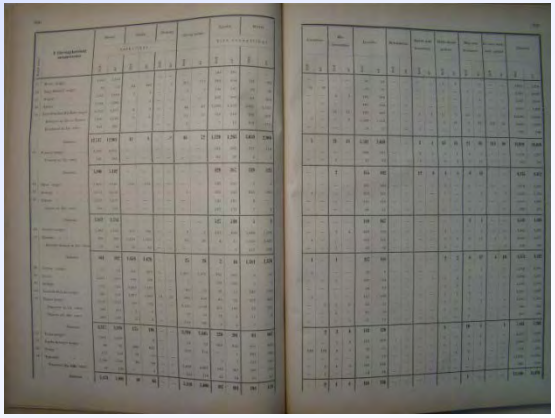

Abovsko-turnianska župa

p.č.	ŽUPA, *okres*, obec	počet obyvateľov	slovenský	maďarský	nemecký	rumunský	rusínsky	srbo-chorvátsky	iný	cudzie (neuhorské)	nevedia hovoriť
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ABOVSKO - TURNIANSKA ŽUPA	98 977	44 477	38 943	11 125	13	32	12	617	531	3 227
	okres Košice										
1	**Bačkovík**	385	352	10	5				12		6
2	**Barca**	933	631	208	49						45
3	**Baška**	210	196	2	2				4		6
4	**Belža**	269	248	13						1	7
5	**Beniakovce**	234	233								1
6	**Bernátovce**	244	155	26	42				14	1	6
7	**Bidovce**	688	77	556	10				29	1	16

Abovsko-turnianska župa

p.č.	ŽUPA, *okres*, obec	počet obyvateľov	rímsko-katolícke	grécko-katolícke	pravoslávne	evanjelické aug. vyzn.	reformované kresťanské	unitárske	židovské	iné
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ABOVSKO - TURNIANSKA ŽUPA	98 977	67 984	7 408	171	5 211	11 188	4	6 925	86
	okres Košice									
1	**Bačkovík**	385	91	36		241	1		16	
2	**Barca**	933	596	107		53	94		83	
3	**Baška**	210	205						5	
4	**Belža**	269	106	153			2		8	
5	**Beniakovce**	234	81	25		46	65		17	
6	**Bernátovce**	244	176	14		2	1		51	
7	**Bidovce**	688	71	19		25	544		31	

Štatistické pramene

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Prírodovedecká fakulta

Katedra humánnej geografie a demogeografie

RELIGIÓZNA ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA SLOVENSKA

rekonštrukcia z historického zdroja

Diplomová práca

Bc. Ivana GAHÉROVÁ

Študijný odbor 4.1.35 Geografia

Študijný program: Humánna geografia v administratíve

Vedúci diplomovej práce: Doc. RNDr. Dagmar Kusendová, CSc.

BRATISLAVA 2010

Tabuľka 3 Religiózna štruktúra obyvateľstva Uhorska za okresy a mestá podľa sčítania z r.1869

P.č.	Okresy (járás)	Domy	Rodiny	Muži	Ženy	Obyvatelia	Rímsko-katolíci	Gréckokatolíci
	Abaúj megye (Abovská župa)							
1	*Cserehári járás (okres)*					27737	18326	3159
2	*Füzéri járás*					27747	14350	3149
3	*Gönci járás*					37169	13844	2910
4	*Kassai járás*					26506	19418	1753
5	*Szikszói járás*					25683	9378	3844
mesto 1	*Kassa - slobodné kráľ.mesto*					21742	15750	1419
	Alsó Fehér megye							
6	*Alvinci járás*	4630	5544	11425	11377	22802	600	4989
7	*Balázsfalvi járás*	3910	4001	10120	9642	19762	591	11978
8	*Csombordi járás*	3403	3565	8435	8412	16847	168	10263
9	*Kisenyedi járás*	4188	4622	10574	10207	20781	159	9662
10	*Magyarigeni járás*	5600	5643	12126	12384	24510	1371	7076
11	*Marosújvári járás*	2715	2938	7157	7096	16924	821	8873
12	*Nagyenyedi járás*	4577	5177	11429	11600	23029	411	10021
13	*Verespataki járás*	4919	5157	10953	11127	22080	1206	4372
mesto 2	*Abrudbánya rtv.*	979	980	2041	2088	4129	647	793
mesto 3	*Gyula-Fehérvár rtv.*	1548	1785	3994	3961	7955	2403	1729
mesto 4	*Nagy-Enyed rtv.*	1219	1225	2925	2854	5779	1099	1153
mesto 5	*Vizakna rtv.*	1035	1031	1973	2131	4104	218	331
	Arad megye							
14	*Aradi járás*	4876	6179	15343	14992	30335	12003	22

AZ 1869. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS VALLÁSI ADATAI

Összeállította:
Sebők László

In Memoriam
Dányi Dezső & Körmendi Gábor

TLA Teleki László Intézet
KSH Népszámlálás
KSH Levéltár
2005

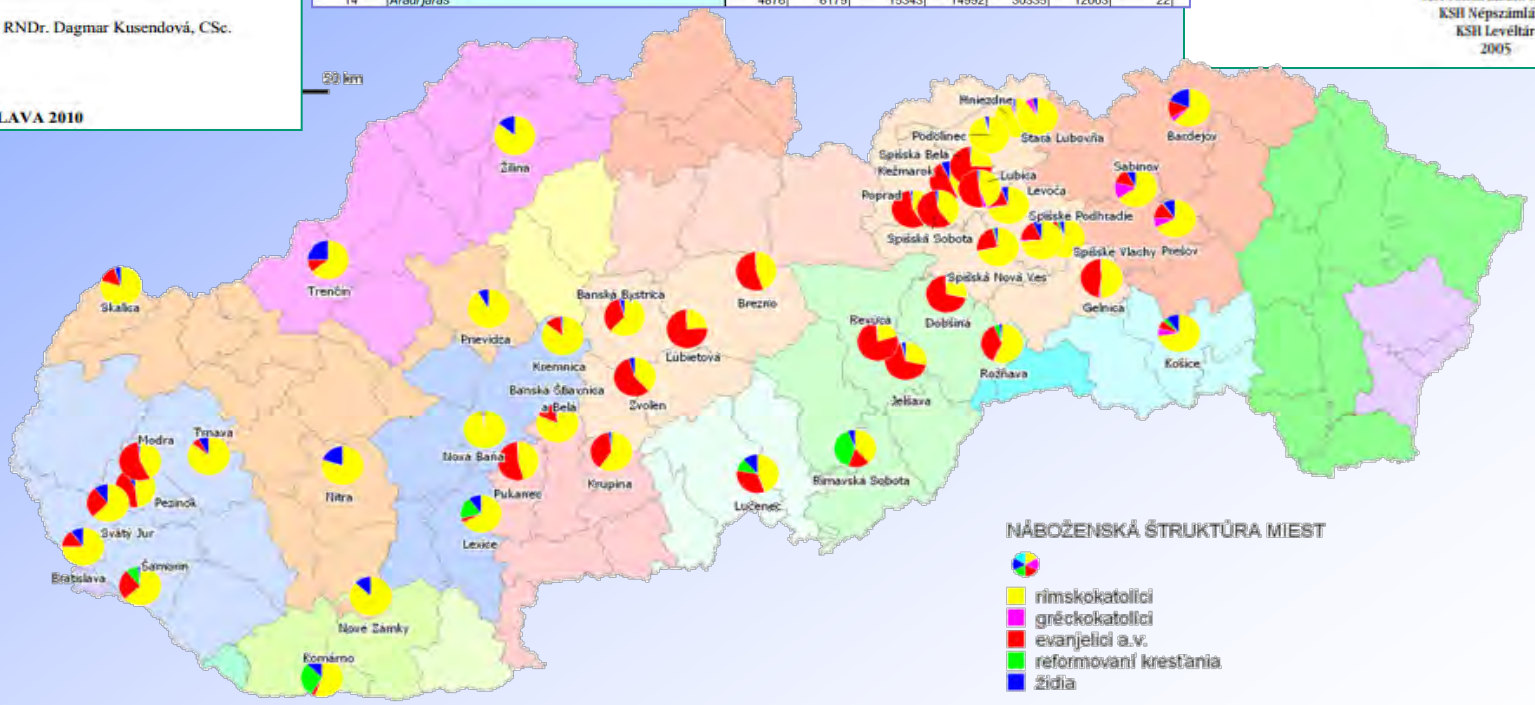

Schulz 2014

Maketa a kapitoly atlasov

4-5 MAPY A NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA SLOVENSKA

MAPY A NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA SLOVENSKA

Lexicon locorum (1773) – titulný list

Uhorským snemom, ktorý sa v rokoch 1764 a 1765 konal v Bratislave, sa v Uhorsku začalo obdobie významných spoločenských, hospodárskych i kultúrnych reformiev zameraných na zvefadenie krajiny. Medzi najvýznamnejšie z nich patria urbárska reforma, zaručenie nevoľníctva, tolerančný patent i reforma školstva. Myšlienkovou základňou všetkých reforiem bola filozofia osvetenského absolutizmu, najmä zásada verejného blaha, podľa ktorej základom všedeovného blaha sú obyvatelia krajiny, ich znalosť, ako i znalosť celej krajiny. Pod týmto vplyvom začali koncom 18. a v prvej polovici 19. storočia vznikať takto orientované práce, ktoré súčasne podnietili rozvoj geografie a dali vznikať aj novej vede – Štatistike.

V období od poslednej štvrtiny 18. storočia do polovice 19. storočia vyšlo tlačou viac ako 15 takto koncipovaných prác od individuálnych autorov. Čerí z nich bola zamerená encyklopedicky. Obsahovali súborné poznatky o Uhorsku, o jeho prírodných danostiach i zvláštnostiach, o histórii, obyvateľstve, hospodárskych pomeroch i produkcii. V prípade národnostných pomerov uvádzali celkové údaje o počtoch jednotlivých národností za celé Uhorsko. Príkladom takto orientovanej práce je trojzväčkové dielo Statistik des Königreiches Ungern (1798) od Martina Schwartnera (1759 – 1823) – Štatistika, historika a vysokoškolského pedagóga. M. Schwartner je považovaný za zakladateľa modernej Štatistiky v Uhorsku. Možno tiež spomenúť o pol storočie neskôr vydaný trojzväčkový prácu Statistik des Königreiches Ungarn (1842 – 1844) od Eleka Fényesa (1807 – 1876) – maďarského štatistika a geografa, ktorý patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti formujúcej sa uhorskej štatistiky.

Časť prác individuálnych autorov napriek tomu bola zameraná storočnou. V abecednom poradí uvádzali základné údaje o jednotlivých obciach a mestách – ich názvy aj we viacerých jazykoch, župu, do ktorej patrili, informácie o národnostnom i náboženskom charakteri obyvateľov a prípadne ďalšie údaje. Informáciu o národnostnom charakteri obyvateľov autori zvyčajne uvádzali v podobe slovenská, maďarská dedina, bez uvedenia počtu obyvateľov. Rozsah každého hesla podmieňoval význam sídla. Ako prvý vznikol Lexicon universorum Regni Hungariae locorum populosorum ... (1773). Lexikón však nebol dielom individuálneho autora, jeho zostavenie narladila Mária Terézia. Medzi tlačenými viakkami bolo aj otázka na prevládajúci jazyk v obci. Lexikón vlak v tlačenej podobe vyšiel až v roku 1920. Koncom 18. storočia bolí vydané dve slovníkové zamerané práce od individuálnych autorov. Prvou bol Geographisch-historisches und pinakiaiem Lexikon von Ungarn (1786) od Jána Matiaja Korabinského (1740 – 1812) – kniežnoga, redaktora a pedagóga. O desať rokov neskôr vyšla obdobne koncipovaná práca Magyarországnak leírása (1796 – 1798) od Štefana a georgeta Andra – za Vialyho (1744 – 1801). Až v druhej štvrtine 19. storočia vyšli ďalšie práce, v ktorých treba spomenúť aj Geschichte dieb Des Königreidi Ungarn. Eiu Topographisch-historisch-statistisches. Nach dem Ge 12 400 Artikelnen fasseind (1830) I. C. von Thaisiko a najmä práce Eleka Fényesa (1807– 1876). V kúžom sledo v štyridsiatych rokoch 19. storočia E. Fényes vydal Magyarország statisztikája (1843– 1844); Magyarországnak és a hozzákapcsolt tartományeknek mostani állapotja. Statistikai és geographiai tekintetben (1844); Magyarország leírása (1847) a Magyarország geographiai szótára mellyben minden város, falu és puszta körülményesen leírattik (1851). Jo všetkých z nich sa dotieral najmä; používa a cituje práve Magyarország geographiai szótára... Poslednou slovenskou ve koncipovanou prácou, ktorá vyšla už začiatkom druhej polovice 19. storočia je Geographisches lexicon des Königreiches Ungarn und der serbischen Woiwoschaft mit dem temescher Banat, Pest (1858) od Viktora Hornyánskeho. Práca okrem všeobecných údajov o etnickom ideli po prvej raz priniesla aj čiselné údaje o národnostnej štruktúre žúp.

Súčasne so zakladaním a publikovaním lexikónov vznikali aj mapové diela, ktoré zobrazovali národnostnú štruktúru obyvateľstva Uhorska. Hneď na začiatku treba objasniť jeden terminologický problém. V názvoch týchto máp sa nachádzajú spojenia etnografická mapa alebo národopisná mapa. Názvy vychádzajú z dobového chápania etnografie alebo národopisu v prvej polovici 19. storočia, keď sa považovali za štatistické disciplíny, ktoré sa venujú prítom a pretestovaniu rozličnosti národov alebo, v dobovej terminológii, jazykových kmeňov, jazyk, ktoré materinský jazyk, sa po celé 19. storočie a ešte aj na začiatku 20. storočia pokladal za hlavný znak národnostnej príslušnosti, preto sa v názvoch máp objavuje aj spojenie jazyková mapa. Mapy vyjadrujúce všetkých zložiek medzi demografické mapy, alebo etše konkrétnejšie, medzi národnostné mapy. Nemajú nič spoločné so súčasnými národopisnými, etnologickými mapami, ktoré sa zaoberajú spoločnom Slovia a tradičnou kultúrou etnických spoločenstiev.

Za prvú mapu, ktorá zobrazuje iš mala zobrazovať národnostnú štruktúru Uhorska, je považovaná mapa Novissima regni Hungariae partesque adjacentes telluris produktorum tabula (1791) od J. M. Korabinského. Vyznačiteľný k mapa obsahuje aj 90 rôznych figurálnych znakov. Ďalšie o národnostnej skladbe obyvateľstva podľa všetkého mali zobrazovať farebné areálové znaky. Nazvisíčujú tomu prázdne kruhy v pravom spodnom rohu mapy, pri ktorých sú uvedené národnosti obyvajúce Uhorsko – Nemci, Maďari, Slováci, Rumuni, Rusíni, Slovinci, Srbi a Chorvati. Žiaľ, v žiadnej mapovej zbierke na Slovensku sa takéto farebné mapa nenachádza, čiže ide len o jej hypotetickú verziu.

Ďalším mapovým dielom, v ktorom možno nájsť informácie o národnostnej štruktúre Uhorska, a tiež aj spojenia je Atlas regni Hungariae portatili (1804), taktiež od J. M. Korabinského. Atlas tvorí 60 listov, 54 z nich zobrazuje 49 uhorských stolic. Vyznačiteľný k mapám obsahuje 27 figurálnych znakov, medzi nimi aj aj 9 rôznych farieb na mapách vyznačujú jednotlivé národy obývajúce Uhorsko – hviezdičkám Nemcov, bodka Maďarov, pomlčka Slovákov a Slovincov, plamene a Rusínov a Chorvátov, obličiik Rumunov a znak ríma sa Poliakov. Pozitívne figurálnych znakov na vyjadrenie národnostnej príslušnosti obyvateľstva J. M. Korabinský predtlačil i kartografi svoju dobu o viac, ako jedno storočie.

V roku 1821 vyšla tlačou v Berlíne Völkerkarte von Europa, ktorej autorom je Franz August Etzel. F. A. Etzel (1783– 1850) pôsobil ako vysoký dôstojník Pruskej armády. Zaujímal sa však aj o topografiu a geografiu. Vzhľadom na rozmery mapy (69 x 64 cm) a zobrazenie celej Európy národnostné pomery v Uhorsku zobrazil veľmi schematicky, keďže nemal jednotlivých zdrojov a ferbarní, ktoré nákvy zvýrazňujú. Na území súčasného Slovenska vyznačil Slovákov, Rusínov na juhu Maďarov a tiež dve ostrovy Nemcov. Zaujímavosťou mapy je, že Slovákov ako etnický ostrov vymyslel aj na území juhovýchodnej Moravy.

Prvou monotematickou, v pravom slove znamie národnostnou mapou Uhorska je ali Ethnographische Karte des Königreichs Ungern samint Croatien, Slavonien, der ungrischen militärgrenze und der Seeküste nach Ljucky (1829) od Jána Čaploviča (1780 – 1847), ktorý je považovaný za zakladateľa slovenskej etnológie. Medzi jeho hlavné diela patria syntetické práce o národoch obývajúcich Uhorsko – o Rusínoch, Rumunoch, Maďarioch, Rómoch a Slovákoch, ktoré vlak zostali v rukopisoch. Patrí medzi ne aj dvojjazyčná publikácia Germánie Slovanie, ktorá vyjadrujúce zmiešané znaky – Slováci zelená farba, Nemcov ružová, Rusíni modrá, Maďari žltá, Rumuni hnedá, Chorvati červená farba. J. Čaplovič pri jej zostavení použil údaje, ktoré dlhodobo zbieral pre svej chystanej topografickoštatistickej knihe. Ten však nikdy tlačou nevyšiel.

O rok neskôr v roku 1830 vyšiel tlačou prvý list Mapy generalis topographico – ecclesiastico-ethnographico-statistica Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae Slavoniae et Confinionum militarium magni Item Principatu Transylvaniae od Józsefa Aszalaya de Szendrő (1798 – 1874), ktorý pôsobil ako tajomník kráľovského miestodržiteľstva v Uhorsku. Po potlačení maďarskej revolúcie sa ztiahol z verejného života a venoval sa už len svojím záľubám. Mapa vyšla v rokoch 1830 – 1838 na listoch listoch a súčasne v rokoch 1830 – 1840 aj v štyroch listoch. Veľký formát mapy (124 x 146 cm) sprevádzajú rozsiahle štatistické tabuľky, ktoré ponúkajú o jazykoch obyvateľov, o náboženských pomeroch a organizačnej štruktúre cirkví v Uhorsku. Národnostnú príslušnosť obyvateľstva prostredníctvom jazyka vyznačuje drobné grafické znaky pod názvami sídel. Maďarský jazyk vyznačuje bodka, nemecký pomenší, slovenský pomlčka, srbský plameno, chorvátsky jazyk obrátené plameno V, rumunský obličiik dolu, rusínsky obličiik hore a poľský jazyk znak rovná sa. Už takto vyznačené jazyky, ktoré sú zachytené nákoslenské alebo národnostné pomery. Premeňom pre zostavenie mapy bolí s najväčšou pravdepodobnosťou cirkevné schematizmy a vzhľadom na spoločenské postavenie jej autora mohlo ísť o prístup k dispozícii aj oficiálne úradné súpisy a štatistiky.

Ďalšiu mapu, ktorú zobrazuje etnické pomery na Slovensku, bolo vydaná až v roku 1842. Je to Slovanský zemevid Pavla Josefa Šafárika (1795 – 1861) – historika, jazykovedca, etnografa, zakladajúci osobnosť slavistiky ako vedy. Mapu vyšla ako príloha jeho práce Slovanský národopis (1842). Zachytáva rozšírenie slovanských národov v rámci strednej a východnej Európy. Slovanské národy jednotlivo označuje zelenú farba s jemne vyznačnými farieckami rozšírenia jednotlivých slovanských národov. Skupiny ostatných národov obývajúcich strednú a východnú Európu zobrazuje ďalšie farby, ktoré dopĺňajú ich národnostné pomery Uhorska sú zobrazené veľmi precízne, najmä na juhu z množstvom národnostných ostrovov obývajúcich Slovákmi a Nemcami. Podklady pre zostavenie mapy Šafárik získával jednak sám, jednak prostredníctvom svojich spolupracovníkov a priateľov.

Na konci prvej polovice 19. storočia v roku 1846 vyšla publikácia Sprachenkarte der Österreichischen Monarchie samint Kürtnder Übersicht der Völker dieses kaiserstaates, ihrer Sprachstämme und Mundarten, ihrer Örtlichen und nationalen Verbreitung od Josepha Vinca Hansiffera. J. V. Hassifer (1810 – 1852) – topograf a historik, bol Osnovn Dvornej vojnovej rady. Spolupracoval

Ján Čaplovič (1780-1847)

Matej Korabinský (1740-1811)

Elek Fényes (1807-1876)

Národnostná štruktúra obyvateľstva obcí v roku 1880

38-39 NÁRODNOSTNÁ HISTÓRIA SLOVENSKA

NÁRODNOSTNÁ HISTÓRIA SLOVENSKA

Od najstarších dias bolo územie Slovenska miestom pobytu i migrácie rôznych etnických spoločenstiev. Svedčia o tom mnohé početné archeologické nálezy, ale v prípade Keltov, Rimanov, germánskych kmeňov a Avarov aj stručné písomné zmienky. Slovania na území Slovenska prenikli na prelome 5. a 6. storočia nieko¶ľkými smermi. Na západe a východne Slovensko prišli z územia Poľska a Ukrajiny. Do juhých častí stredného Slovenska od Juhu a Juhovýchodu. V druhej polovici 6. storočia sa dostali do oblasti juhného a juhozápadného Slovenska Avari, ktorí predtým ovládli nížiny Karpatskej kotliny. Avari viedli kontinuálne bojeďny a vo vzťahu k Slovanom navyše aj nakážitosť spôsob života. Odpor Slovanov voči Avarom vyústil v prvej štvrtine 7. storočia do povstania a následne do ich porážky. Na čele povstania stál Frendský kupec Samo, pod ktorého vedením sa slovanských kmeňov vytvoril rozsiahly kmeňový alebo nazývaný kmeňový štát. Od druhej polovice 7. storočia existujú dokledy aj o pokrejnejšom spolužití Slovanov a Avarov. Postupným rozpadom Avarov v druhej polovici 7. storočia, v rámci ktorého sa ustálili aj vzťahy medzi Slovanmi a Frankmi. Prvotným cieľom Frankov bolo ich podriadenie a začlenenie do Samovho kmeňového štátu. Nejdoterajšia vlna sťahovania národov sa uzatvorila na Slovensku až po tatárskych vpádoch v druhej polovici 13. a začiatkom 14. storočia. V 13. až 15. storočí vzniká pojem Židov.

V polovici 14. storočia sa na osídlovaní severných oblastí Slovenska začala podieľať nová skupina kolonizátorov – Valasi. Pod názvom treba rozumieť pastierske obyvateľstvo s rôznym etnickým pôvodom. Spočiatku ich označovali ako Rumunov (Vlachi pastores Romanorum). Prí príchode na územie Slovenska v 14. storočí sú ešte bol presvedčení aj o Rusínoch, o čom svedčí aj ich pomenovanie (Valachiens Ruthenis). Pri ďalšom postupe pohoriami Karpát smerom na západ sa do valasiej kolonizácie zapájali aj slovenské obyvateľstvo. Valaská kolonizácia pokračovala aj v nasledujúcich storočiach. Za 14. storočia pochádzajú prvé zmienky o pobyte Rómov v Uhorsku.

Ďalšie významné zmeny v národnostnom pomerom Uhorska nastali až v 16. storočí. Po prehratej bitke uhorského vojska pri Mohači (1526) Osmanská ríša zaujala veľká časť Uhorska s prenikom až do Juhných oblastí Slovenska. Maďarské, chorvátske a srbské obyvateľstvo z Turkami okupovaných území hľadalo záchranu na neobsadenom území. Maďarské obyvateľstvo sa usídlovalo najmä v nížinných oblastiach Slovenska od Bratislavy až po Košice, pôvodná etnická branica ležiaca nížiny na juhu sa tak posunula viac na sever. Chorvátske obyvateľstvo sa usídlalo hlavne na západnom Slovensku. Vzhľadom na jazykovú a kultúrnu príbuznosť so slovenským obyvateľstvom sa v ďalších storočiach asimilovalo. Početne najmnohšiu skupinu v tomto migračnom procese predstavovalo srbské obyvateľstvo, ktoré sa usadlo najmä v Komárne. Po bitke pri Moháči vyzaxe pokrok počet Nemcov a Židov.

V 16. storočí, najmä v jeho prvej polovici sa na západnom Slovensku začali usádzať tiež anabaptisti, zmemejší pod menom habroti. Pôvodne pochádzali z Švajčiarsko a Tyrolska. Na Slovensku ich Slovenskí prichádzali z Moravy, odkiaľ ich pre náboženské i politické názory vyhnali. Posledná vlna habarov prišla na Slovensko začiatkom 17. storočia po prehratej bitke českých stavov na Bielej hore v roku 1620. Koncom 16. storočia sa v povodí Bielého a Červeného Hrona usadili nemecky hovoriaci lesníci pochádzajúci zo Štajerska a Salzburska. Po bitke na Bielej hore prišlo na západné Slovensko aj prvé skupiny nemecky hovoriaci katolícke pre vierovyznanie vyhnaní z Čiech a Moravy. Vlerky tieto skupiny v priebehu dlhých rokov nadobudli rovnaké vlastnosti ako slovenským obyvateľom.

Do prelomu 16. a 17. storočia spadá prichod Rómov do Uhorska. Kraja zapadnej Európy, kde ich postavili mimo zákon. V druhej polovici 17. storočia znova začala postupovať Turkami okupovaná časť ríšu, na ktorej sa v 16. storočí. Po prehratej bitke uhorského vojska pri Moháči (1526) Osmanská ríša zaujala veľká časť Uhorska s prenikom až do Juhných oblastí Slovenska. Maďarské, chorvátske a srbské obyvateľstvo z Turkami okupovaných území hľadalo záchranu na neobsadenom území. Maďarské obyvateľstvo sa usídlovalo najmä v nížinných oblastiach Slovenska od Bratislavy až po Košice, pôvodná etnická branica ležiaca nížiny na juhu sa tak posunula viac na sever. Chorvátske obyvateľstvo sa usídlalo hlavne na západnom Slovensku. Vzhľadom na jazykovú a kultúrnu príbuznosť so slovenským obyvateľstvom sa v ďalších storočiach asimilovalo. Početne najmnohšiu skupinu v tomto migračnom procese predstavovalo srbské obyvateľstvo, ktoré sa usadlo najmä v Komárne. Po bitke pri Moháči vyzaxe pokrok počet Nemcov a Židov.

V 18. storočí, najmä v jeho prvej polovici sa na západnom Slovensku začali usádzať tiež anabaptisti, zmemejší pod menom habroti. Pôvodne pochádzali zo Švajčiarsko a Tyrolska. Na Slovensku ich Slovenskí prichádzali z Moravy, odkiaľ ich pre náboženské i politické názory vyhnali. Posledná vlna habarov prišla na Slovensko začiatkom 17. storočia po prehratej bitke českých stavov na Bielej hore v roku 1620. Koncom 16. storočia sa v povodí Bielého a Červeného Hrona usadili nemecky hovoriaci lesníci pochádzajúci zo Štajerska a Salzburska. Po bitke na Bielej hore prišlo na západné Slovensko aj prvé skupiny nemecky hovoriaci katolícke pre vierovyznanie vyhnaní z Čiech a Moravy. Vlerky tieto skupiny v priebehu dlhých rokov nadobudli rovnaké vlastnosti ako slovenským obyvateľom.

Do prelomu 16. a 17. storočia spadá prichod Rómov do Uhorska. Kraja zapadnej Európy, kde ich postavili mimo zákon. V druhej polovici 17. storočia znova začala postupovať Turkami okupovaná časť ríšu, na ktorej sa v 16. storočí.

Alegorický obraz národov obývajúcich Uhorsko, zľava: Rumuni, Maďari, Slováci a Nemci

42-43 TABUĽKY

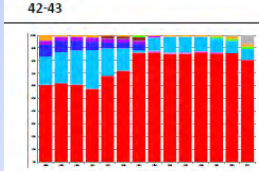

Národnostná štruktúra Slovenska – podiel národností

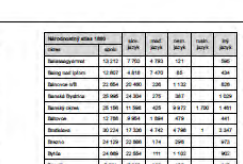

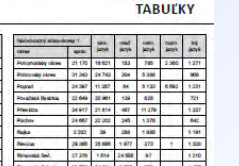

Maketa mapy miest a okresov a grafov

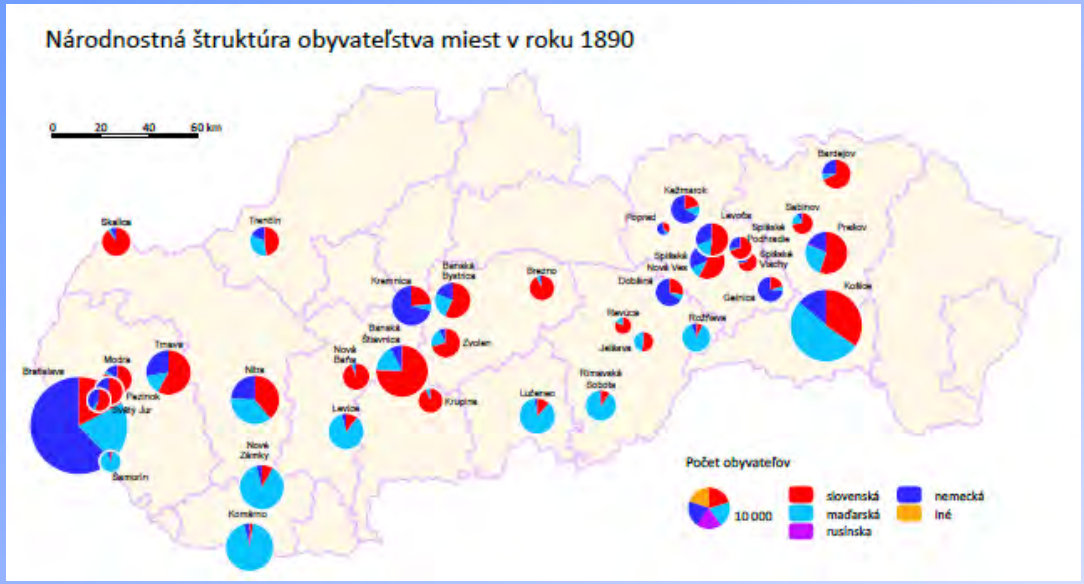

Sčítanie ľudu v roku 1890. Na základe výsledkov sčítania k 31. decembru 1890 žilo na území dnešnej Slovenskej republiky spolu 2 578 051 obyvateľov, z toho 1 603 642 (62,20 %) obyvateľov malo materinský jazyk slovenský, 603 422 (24,57 %) maďarský, 228 860 (8,88 %) nemecký, 84 335 (3,27 %) rusínsky, 2 787 chorvátsky, 281 rumunský, 136 srbský, 94 slovinský a 24 494 (0,95 %) obyvateľov malo iné materinské jazyky.

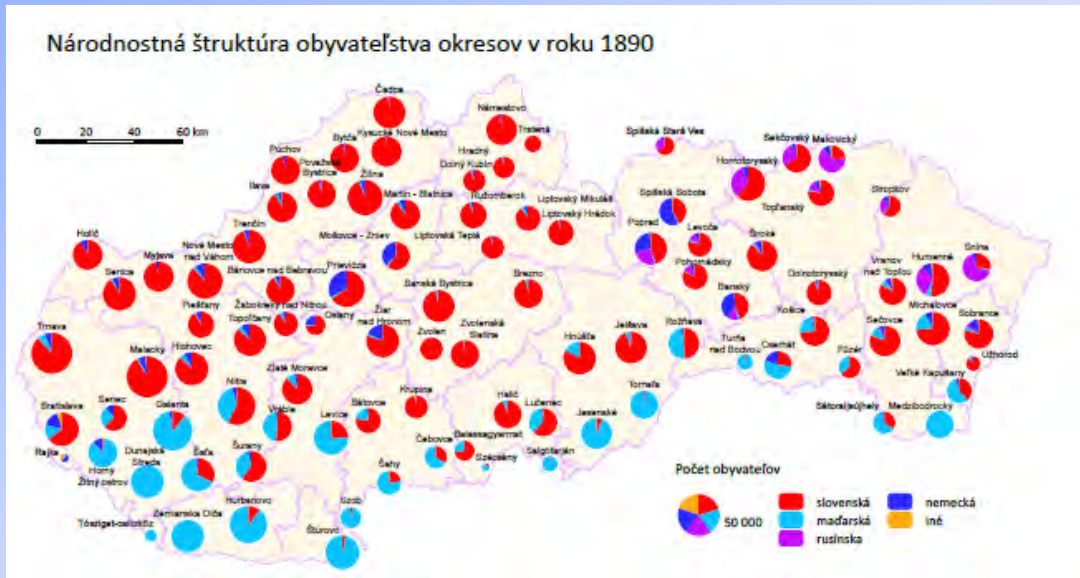

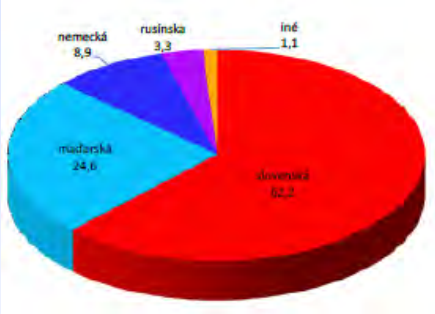

Maketa mapy obcí (sčítanie v r. 2011)

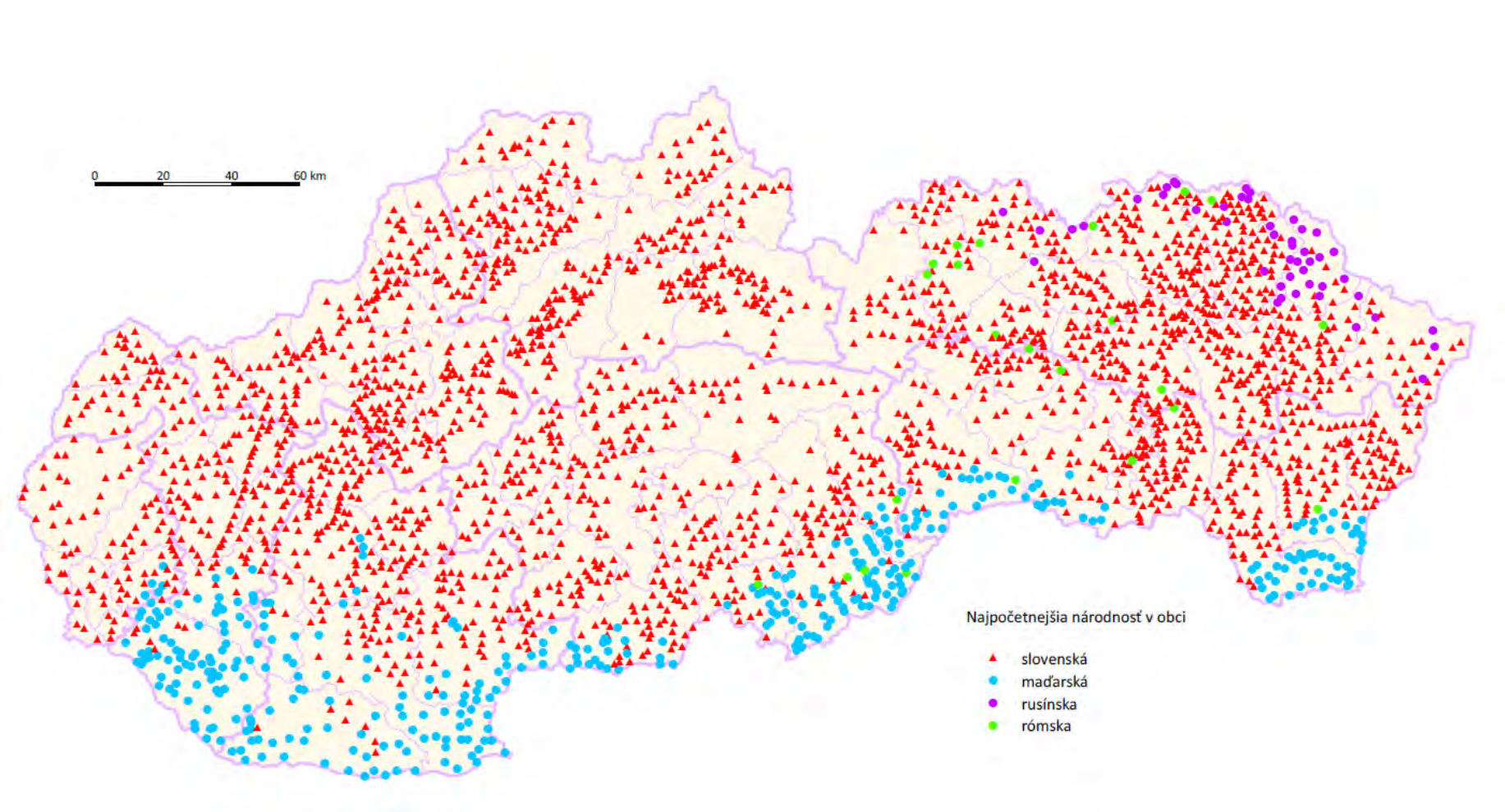

Inšpirácie z minulosti

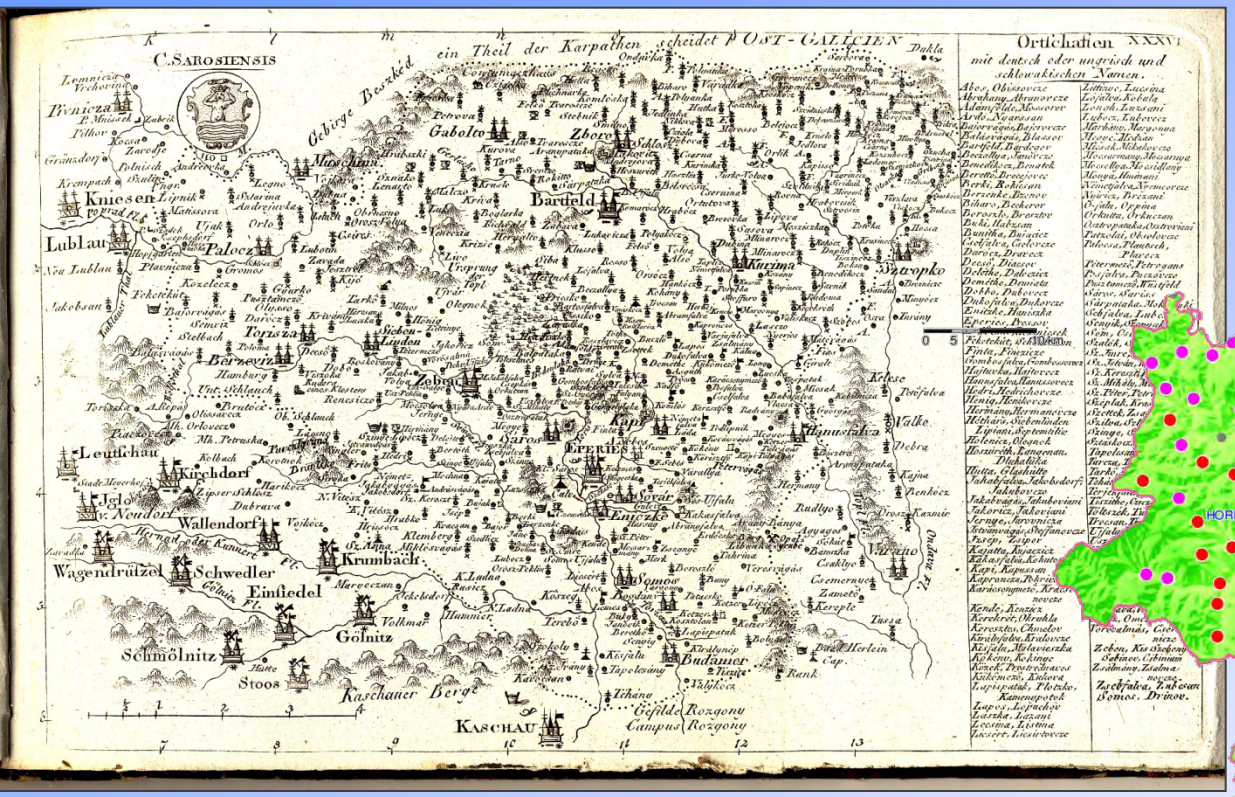

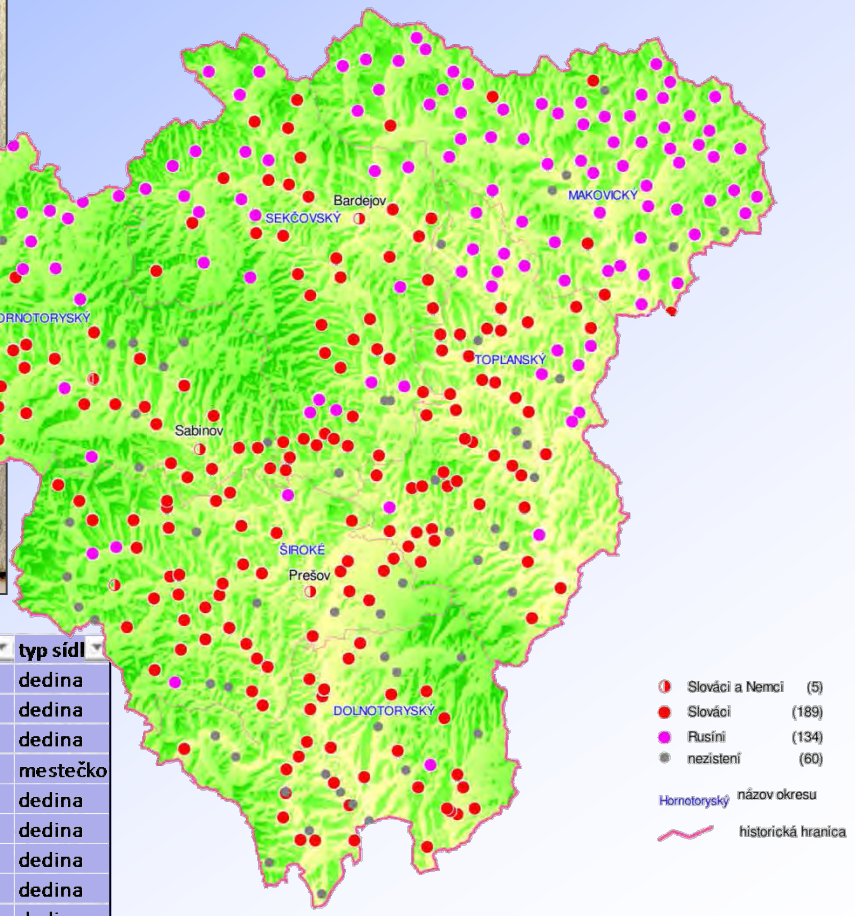

Kartografické listy / Cartographic Letters, 2013, 21 (2), 24-34

KARTOGRAFICKÉ DIELA JÁNA MATEJA KORABINSKÉHO

Por.čísl	PÔVODNY NÁZO	nem.n	maď.názo	Pôv.sl.ná	slov.názov	národ	ná	značka	zr	ka	typ sídl
1	Lipnik				Malý Lipník	Rusíni a Chorváti		dedina 1			dedina
2	Matissova				Matysová	Rusíni a Chorváti		kláštor 1/dedina 2			dedina
3	Ujak		Ujlak		Údol	Rusíni a Chorváti		kláštor 1/dedina 2			dedina
4	Palocz	Plautsch	Palocsa		Plaveč			rímskokatolícky kostol			mestečko
5	Orlo				Orlov	Rusíni a Chorváti		kláštor 1/dedina 2			dedina
6	Andrejuvka		Andreasuagasa		Andrejovka	Rusíni a Chorváti		kláštor 1/dedina 2			dedina
7	Sztarina				Starina	Rusíni a Chorváti		kláštor 1/dedina 2			dedina
8	Legno	Langhaw	Lagno		Legnava	Rusíni a Chorváti		kláštor 1/dedina 2			dedina
9	Plavnicza				Plavnica	Slováci a Slovinci		kláštor 1/dedina 2			dedina
10	Feketekút	Schönbrunn			Šambron	Slováci a Slovinci		kláštor 1/dedina 2			dedina
11	Hajtuvka		Hajtova Poruba		Hajtovka	Rusíni a Chorváti		dedina 1			dedina
12	Gromos				Hromoš	Rusíni a Chorváti		dedina 1			dedina

Inšpirácie z minulosti

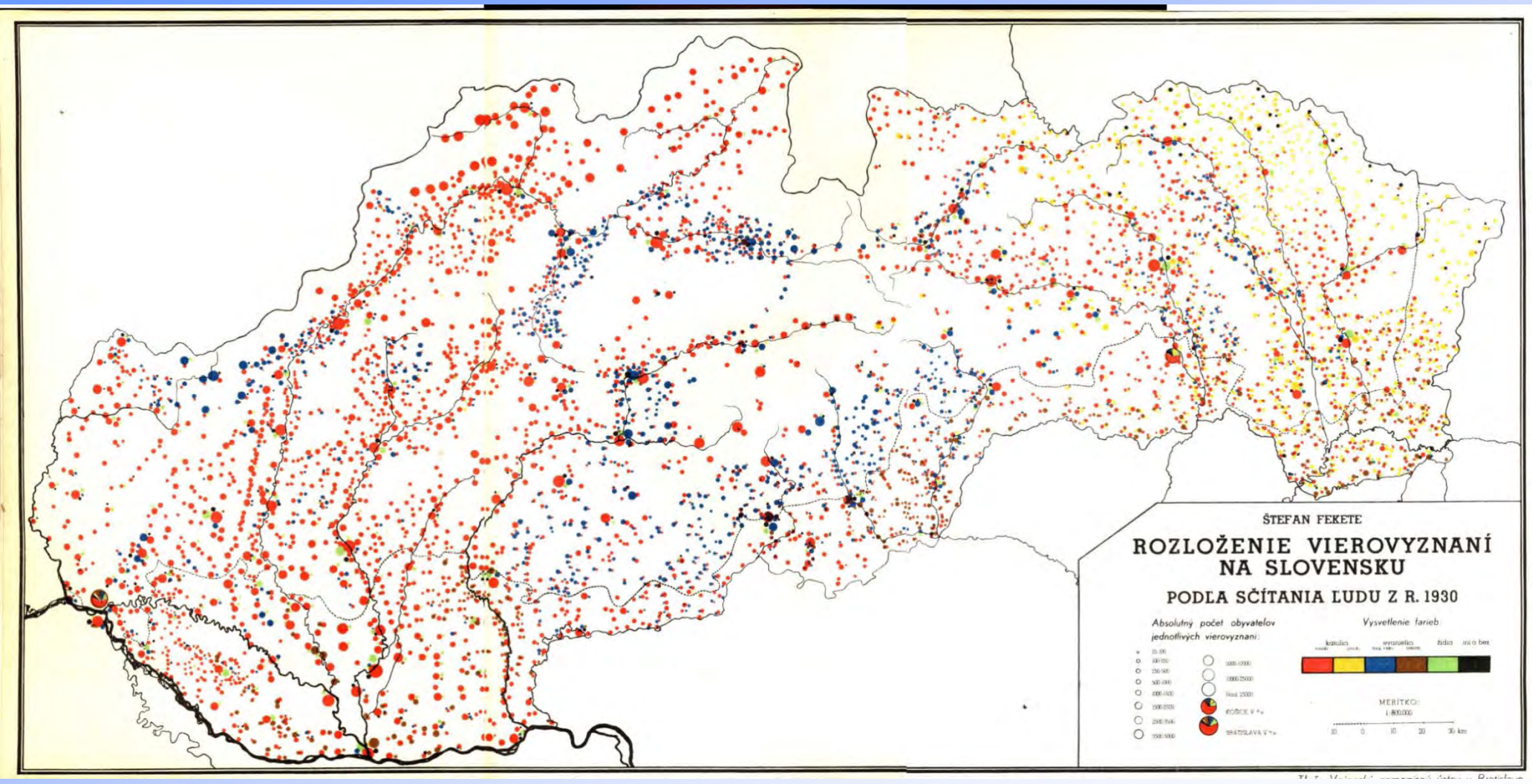

Fekete, Š. 1943

Inšpirácie z nedávnej minulosti

atlas krajiny SLOVENSKEJ REPUBLIKY

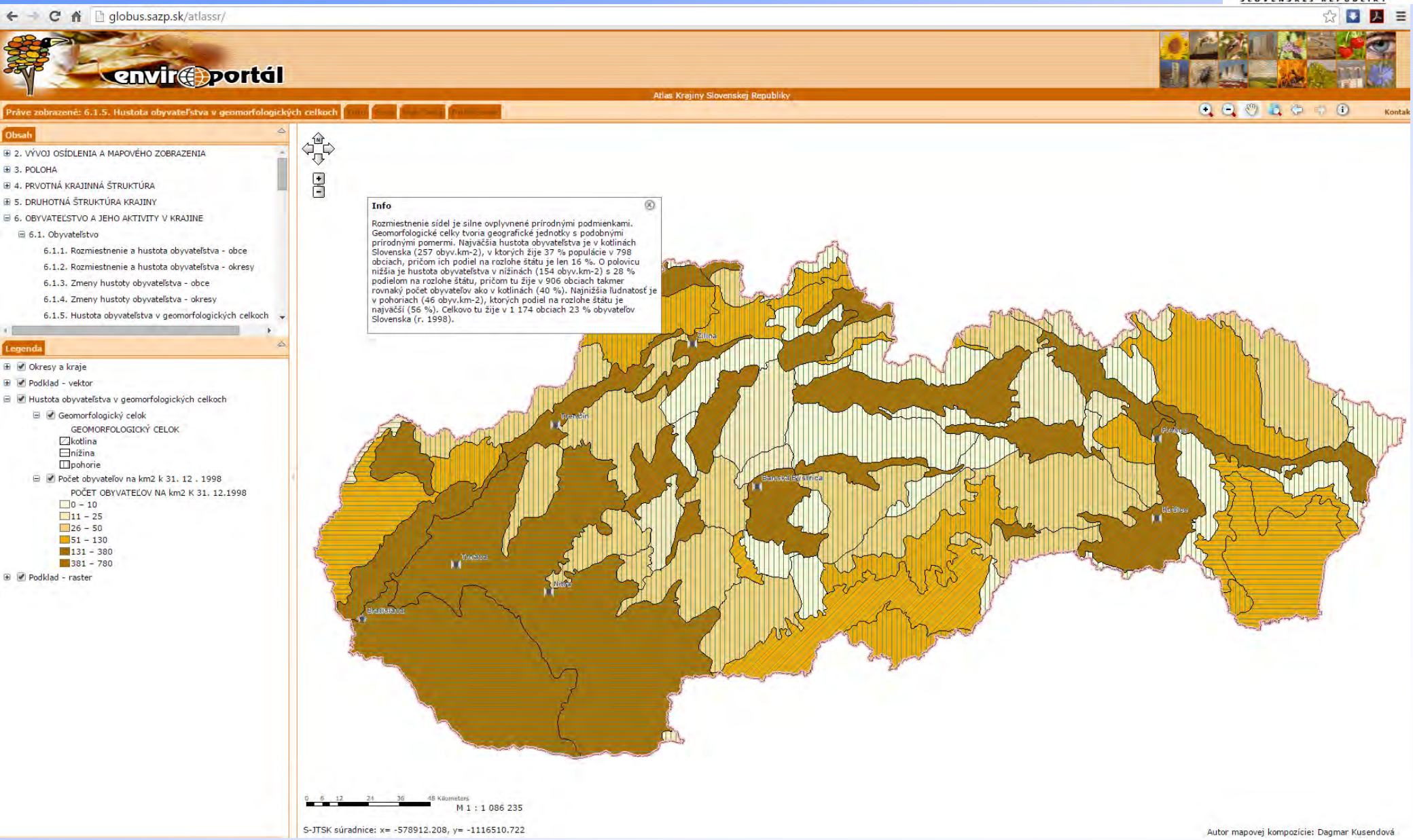

http://globus.sazp.sk/atlassr/

Perspektíva atlasov

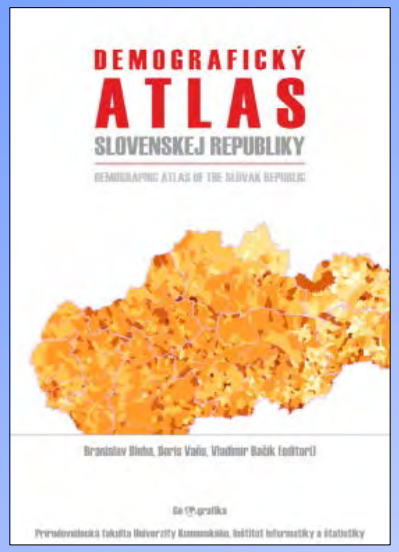

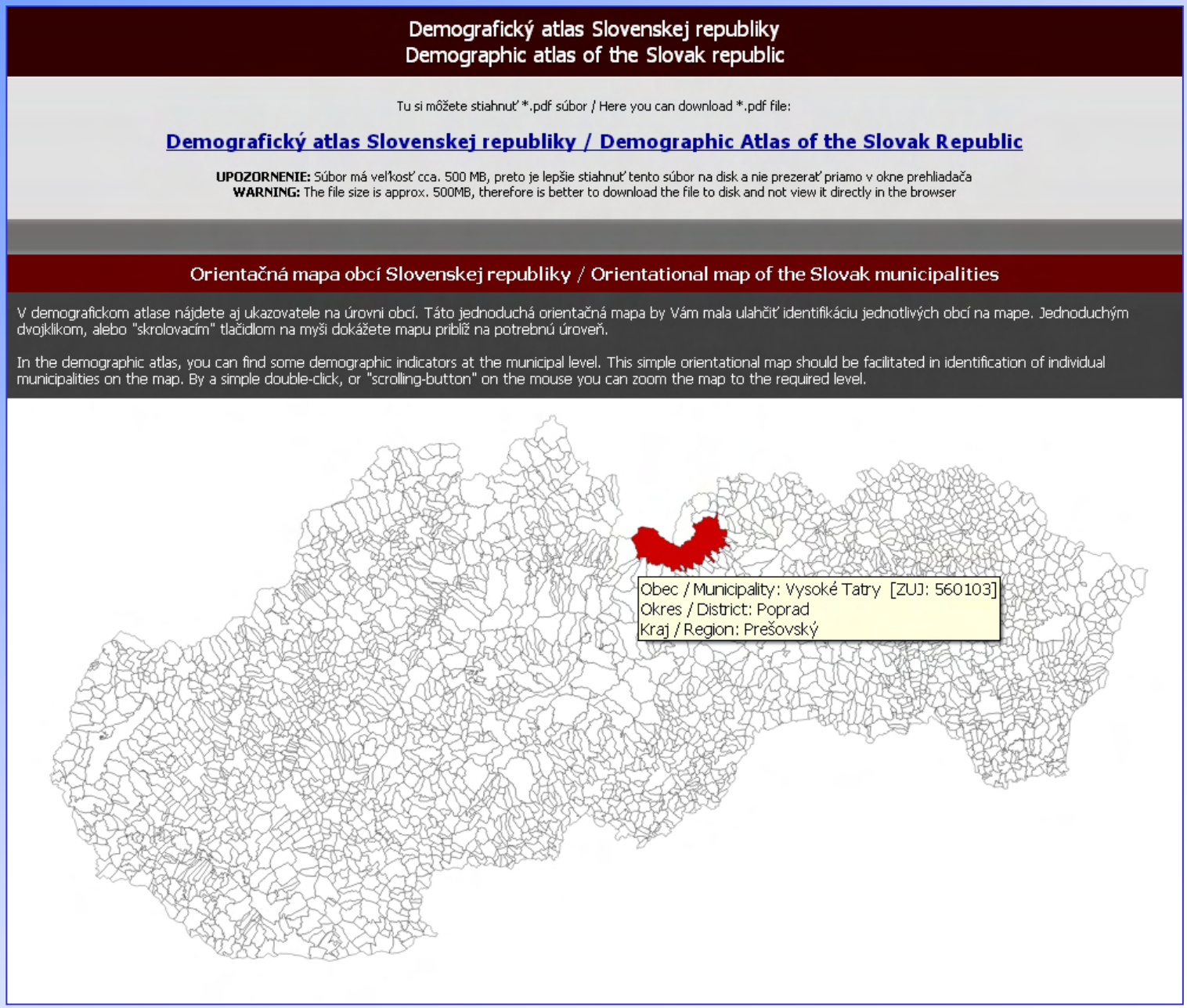

http://www.humannageografia.sk/demografickyatlas/

Použité zdroje

Atlas krajiny Slovenskej republiky 2002. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR a Esprit spol. s r. o.

Atlas obyvateľstva Slovenska 2006. Bratislava Univerzita Komenského v Bratislave.

Atlas Slovenskej socialistickej republiky 1980. Bratislava: Slovenská akadémia vied a Slovenský úrad geodézie, kartografie a katastra.

Demografický atlas Slovenskej republiky 2014 (Bleha, B., Vaňo, B., Bačík, V. eds.). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave

Etnografický atlas 1990. Bratislava: Národopisný ústav SAV a Slovenská kartografia n. p.

Fekete, Š. 1943 Rozloženie vierovyznaní na Slovensku podľa sčítania ľudu z r. 1930. In: Novák, Ľ. (ed.): Slovenská akadémia vied a umení,. Bratislava.

Gahérová I. 2010. Religiózna štruktúra obyvateľstva Slovenska. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave Prírodovedecká fakulta (diplomová práca).

Köbben B., Koop, O. 1997 Dutch atlas information system Using the Internet for electronic atlas data retrieval. Utrecht : Utrecht University. Dostupné on-line: http://kartoweb.itc.nl/kobben/dais/paper.html

Kusendová D. 2013. Kartografické dielo Jána Mateja Korabinského. Kartografické listy, 21(2), 24-34.

Majo, J. 2012 Historicko-demografický lexikón obcí Slovenska 1880-1910. Bratislava: Štatistický úrad, 2012.

Multimediální učebnice kartografie a geoinformatiky 2005 (autor. V. Kaplan, K. Keprtová, M. Konečný, Z. Stachoň, K. Tajovská). Brno: Geografický ústav Masarykovy univerzity. Dostupné on-line: http://oldgeogr.muni.cz/ucebnice/kartografie/oprojektu.php

Pravda 2003. Stručný lexikón kartografie. Bratislava: Geografický ústav SAV

Schulz, T. 2014. The State of Official Statistical Mapping in Switzerland (and other European Countries). In: Brus J., Vondrakova A., Vozenilek, V. Modern Trends in Cartography Lecture Notes in Geoinformation and Cartography. Springer International Publishing Switzerland. DOI 10.1007/978-3-319-07926-4_4

Šmída, J. 2007. Návrh koncepce a obsahu elektronického atlasu Libereckého kraje. Brno: MU Brno (dizertačná práca).

Terminologický slovník geodézie, kartografie a katastra 1998. 1. vyd. Bratislava: Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

Vondráková , A. 2012. Význam vybraných netechnologických aspektů mapové tvorby v atlasové kartografii. In: Aktivity v kartografii 2012 – Zborník referátov zo seminára konaného 11. 10. 2012. Bratislava: Kartografická spoločnosť Slovenskej republiky a Geografický ústav Slovenskej akadémie vied.

Vondráková, A. 2014. Netechnologické aspekty mapové tvorby. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Voženílek, V. 2001. Aplikovaná kartografia I. Tematicke mapy. Olomouc :Univerzita Palackého v Olomouci.

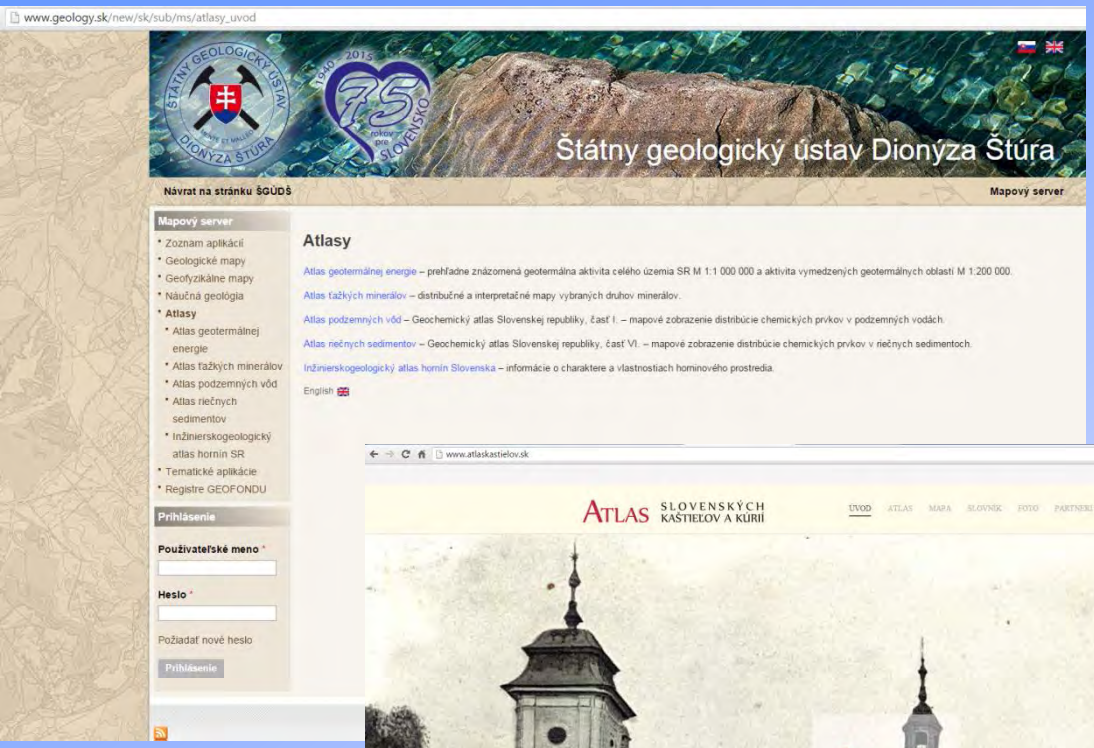

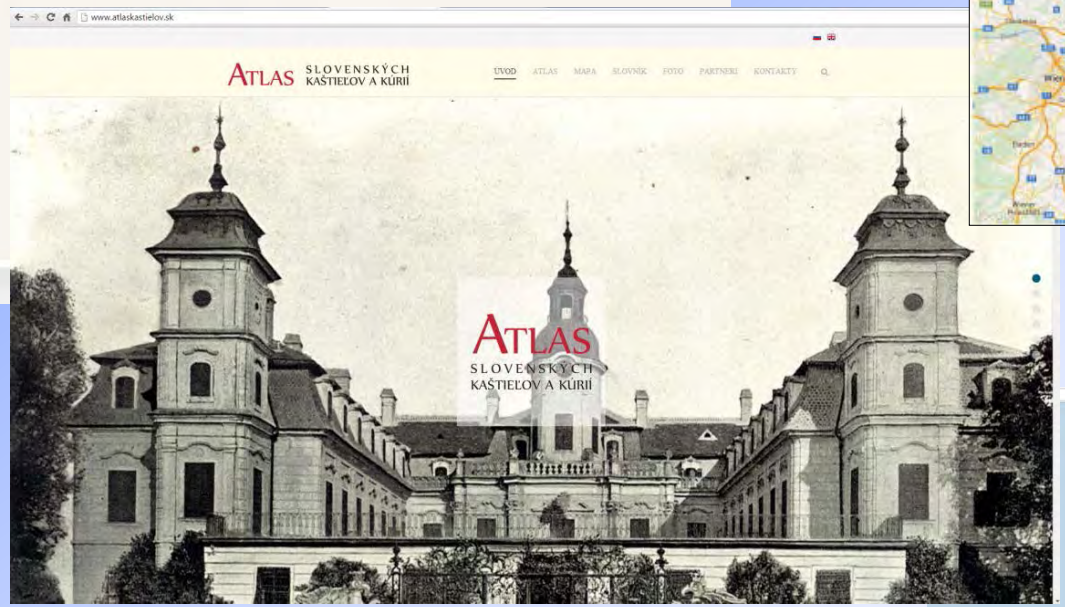

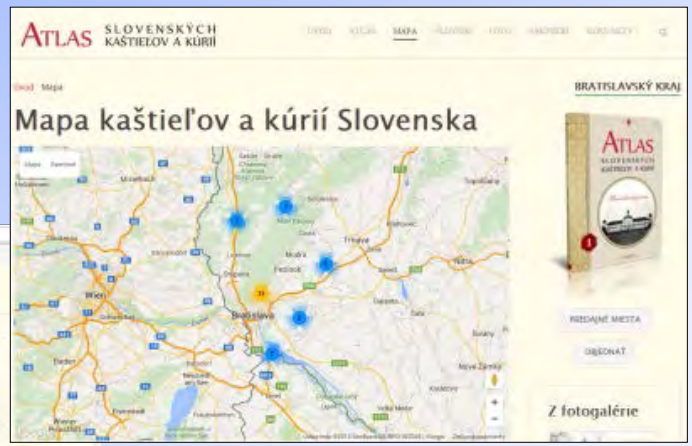

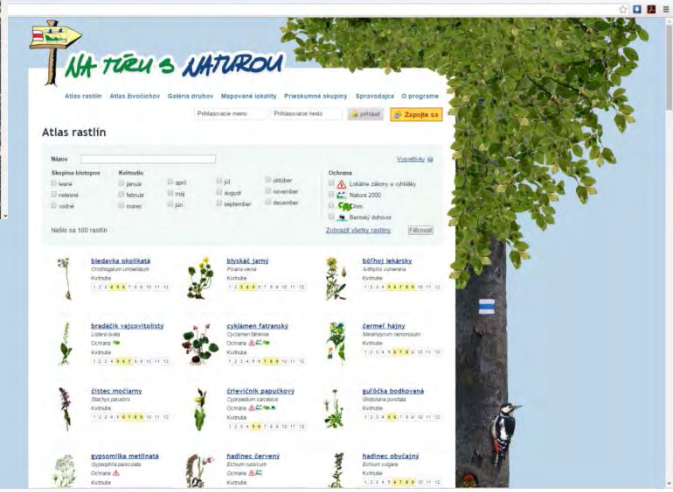

Príjemný deň
s
atlasmi